

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Proměny předávání a formování kulturního
kapitálu mezi generacemi**

Monika Mrázová

Plzeň 2014

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra sociologie

Studijní program Sociologie

Studijní obor Sociologie

Bakalářská práce

**Proměny předávání a formování kulturního
kapitálu mezi generacemi**

Monika Mrázová

Vedoucí práce:

Mgr. Alena Pařízková Ph.D.

Katedra sociologie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2014

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval(a) samostatně a použil(a) jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2014

.....

Poděkování:

Ráda bych touto cestou poděkovala Mgr. Aleně Pařízkové, Ph.D. za její cenné rady a trpělivost při vedení mé bakalářské práce. Rovněž bych chtěla poděkovat Mgr. Martině Štípkové, Ph.D. za podnětné rady, své rodině a přátelům za pochopení a podporu. V neposlední řadě také děkuji všem respondentům, kteří mi poskytli potřebné informace.

Obsah

1	ÚVOD	1
2	KULTURNÍ KAPITÁL A SPOLEČNOST	3
	2.1 Vymezení kulturního kapitálu	3
3	ZDROJE KULTURNÍHO KAPITÁLU	7
	3.1 Rodina a nejbližší okolí jako nositelé kulturního kapitálu	7
	3.2 Další iniciátoři kulturního kapitálu	11
4	PROMĚNA SPOLEČNOSTI	13
5	ROLE MÉDIÍ V UTVÁŘENÍ KULTURNÍHO A SOCIÁLNÍHO KAPITÁLU.....	16
	5.1 Média a jejich role ve společnosti	16
	5.2 Nová média	19
	5.3 Sociální realita utvářená v kyberprostoru.....	20
6	METODOLOGIE	23
	6.1 Popis výzkumného projektu	23
	6.2 Popis proměnných.....	24
	6.3 Popis výzkumného vzorku	25
	6.4 Výzkumné otázky a hypotézy.....	27
	6.5 Charakteristika a popis dotazníku.....	30

6.6 Sběr dat.....	32
7 ANALÝZA.....	33
7.1 Analýza návštěvností a četby knih	33
7.2 Analýza preferencí	41
7.3 Analýza vzdělání rodičů a pohlaví respondentů	44
8 DISKUZE	47
9 ZÁVĚR	51
10 BIBLIOGRAFICKÝ ZÁZNAM:	52
11 RESUMÉ	57
12 PŘÍLOHY:.....	58
12.1 Příloha 1: Tabulka operacionalizace.....	58
12.2 Příloha 2: Dotazník	65
12.3 Příloha 3: Grafy.....	Chyba! Záložka není definována.

1 ÚVOD

Jak vyplývá již z názvu, tato práce si klade za cíl zmapovat a zjistit, zda došlo od poloviny 20. století k proměně v předávání a formování kulturního kapitálu mezi generacemi. Kulturní kapitál je zde vnímán jako „institucionalizované široce sdílené kulturní signály, které utváříme našimi postoji, preferencemi, formálním věděním a jednáním“ [Lamont, Lareau 1988: 156]. Tento kapitál tedy slouží jako prostředník „sociální a kulturní exkluze a inkluze“ [Bourdieu 1973:72-73]. Kde se společnost stává tvůrcem kulturního kapitálu a pomocí institucí šíří a předává tyto kulturní hodnoty z generace na generaci. Na druhou stranu vykazují mladí potřebu inovovat a to se stává, jak píše Sak, „hnacím motorem společnosti“ [Sak 2009]. Dalším motorem celospolečenských proměn, které zasahují také do formování kulturního kapitálu u mladších generací, jsou možnosti včleňování inovací do společnosti. V tomto procesu jedinci získávají nové možnosti „identifikace, vznikají nové formy inkluze a exkluze, a dochází k transformaci sociálních vztahů i výrobních a spotřebitelských praktik“ [Kreuzzieger 2012:15]. Vzhledem k těmto společenským změnám dochází k snazšímu šíření informací, které se stávají klíčovými v reprodukci společnosti a jejích kulturních hodnot. V procesu získávání informací se začínají ve společnosti čím dál častěji objevovat média a mediální obsahy, které se v moderních společnostech stávají nositeli kulturních hodnot. Zabývat se a studovat informace a média, znamená, zabývat se a studovat i kulturu. Mediované texty, jak píše Burton-Jiráček, vycházejí z konkrétní společnosti a tedy z konkrétní kultury [Burton - Jiráček 2001: 69]. Média se stávají nositeli kulturních hodnot, norem a diskurzů. „Postavení médií ve společnosti je totiž vždy závislé na kvalitě její kultury a jejích hodnotových soustavách, v jejichž rámci probíhá mezilidská komunikace.“ [Jiráček, Köpplová 2006]

Se zmíněným vývojem a proměnou společnosti se v rámci tohoto výzkumu předpokládá i určitá proměna ve zdrojích kulturního kapitálu. Práce si klade za cíl reflektovat proměnu v získávání kulturního kapitálu

mezi generacemi. Tato proměna má být charakterizována na základě zjištění, týkajících se návštěvností kulturních zařízení a preferencí ve zdrojích kulturního kapitálu. Aby byla zachycena mezigenerační perspektiva, pracuje výzkum se třemi věkovými kohortami.

Tato práce se, na základě výše zmíněných okolností, zabývá v teoretické části shrnutím poznatků o kulturním kapitálu, o iniciátorech v předávání kulturního kapitálu, proměnou společnosti a stručným shrnutím vstupu a zasahování médií do společnosti. Na závěr práce jsou shrnuty jednotlivé poznatky a výsledky vyplývající z výzkumu.

2 KULTURNÍ KAPITÁL A SPOLEČNOST

2.1 Vymezení kulturního kapitálu

Kulturní kapitál je nedílnou součástí každodenního společenského života a pro jeho rozmanitost je velmi obtížné stanovit pro něj jednoznačnou a všeobjímající definici. V té nejjednodušší rovině může být charakterizován a tedy i představován jako, „institucionalizované široce sdílené kulturní signály, které utváříme našimi postoji, preferencemi, formálním věděním a jednáním“ [Lamont, Lareau 1988: 156]. Kulturní kapitál často slouží jako nástroj sociálním a kulturním systémům. Pomocí jeho kategorizování je společnost tříděna do zájmových a vzdělanostních skupin. K tomu, také odkazuje dílo Pierra Bourdieho, kde říká, že „kulturní a sociální inkluze a exkluze je jedna z klíčových funkcí kulturního kapitálu, která pomáhá v utváření a formování kolektivní identity prostřednictvím kulturní distance k jiným skupinám“ [Bourdieu 1973:72-73]. Kultura a kulturní kapitál, ale nevzniká sám o sobě, jak píše Sztompka, „je produktem společnosti: je to výtvar, problematický úspěch lidí. Kulturní kapitál má tři základní zdroje, které dávají vznik celé kultuře, jsou to instituce, tradice a šíření kultury“ [Sztompka 1996: 9].

Česká společnost vnímá kulturní kapitál především z pohledu vzdělávacích institucí. Je pro ni klíčové dosažené vzdělání a druh vzdělání, to také potvrzuje Šafr. Na druhou stranu tomuto pohledu vytyká, že vzdělání může být pro kulturní kapitál jeden z indikátorů těchto znalostí a dovedností, ale pouze nepřímý. Jelikož vzdělání nevyjadřuje podstatu obsaženou v teorii kulturní reprodukce sociálních tříd, které zdůrazňují kulturní praktiky a preference. Za jednu z konstitutivních složek kulturního kapitálu a zároveň jednu z forem vytyčení symbolických hranic považuje Šafr materiální, ale i kulturní spotřebu [Šafr 2007: 40].

Pro další vysvětlení, nebo pochopení kulturního kapitálu je možné se zaměřit na rozdělení kulturního kapitálu od Pierra Bourdieuho. V jeho pojetí lze kulturní kapitál rozdělit na 3 odlišné sféry, a to vtělený, objektivizovaný a institucionalizovaný kulturní kapitál. Vtělený kulturní kapitál, odkazuje k našemu chování v sociálním prostoru, zahrnuje naše preference, vkus a distinkce. Objektivizovaný kulturní kapitál zahrnuje kulturní předměty hmotné povahy, a naopak institucionalizovaný kulturní kapitál se týká našeho vzdělání, titulů a podobných nemateriálních věcí [Bourdieu 1973:72-76].

Z předchozích nastínění vychází, že kulturní kapitál není jen o vzdělání, jak si často lidé myslí. Shrňme-li ho dle Šafra, je to soubor hodnot, tvořený našimi znalostmi, dovednostmi, ale i schopnostmi komunikace v určité sociální skupině a umění spotřeby kulturních statků [Šafr 2007: 38]. Na základě těchto schopností a dovedností je odvíjena sociální pozice člověka ve společnosti, která je úzce propojena i s habitem člověka. Postavení v sociálním světě a tedy i s ním související habitus jsou výsledky poměru kulturního a ekonomického kapitálu. Tyto kapitály se, v pojetí Bourdieuho, stávají nástroji společnosti, umožňující dosažení specifických cílů v sociálním světě [Bourdieu 1998]. V rámci habitu jsou formovány dovednosti a cíle jedince.

Pokud definujeme habitus na základě konceptu Bourdieuho jako, „neuvědomované, internalizované schéma, utvářené v rámci rodiny a také ve škole“ [Bourdieu 1998: 16], vstupuje do procesu získávání dovedností a stanovování cílů jedince jeho socializace. Socializací získává jedinec kulturní a společenské kompetence, které jsou kulturně podmíněné a pro plnohodnotný život a fungování ve společnosti nezbytné.

Pokud budeme o kulturním kapitálu uvažovat jako o kulturně – společenské kompetenci, můžeme uplatnit i jiné, širší chápání kulturního

kapitálu a to prostřednictvím konceptu akčního rádia člověka, který odkazuje k celkovému životnímu stylu člověka [Šmídová 1991]. Akční rádius člověka je souhrn kapitálů kulturního, sociálního, politického, ale i lidského [Šmídová 1991]. Utváří se jedincovou teritorialitou, neboli prostorovým dosahem, sociálně komunikačním dosahem a masmédií. Sociálně komunikační dosah je naše nejbližší okolí, jakási soukromá sféra, kam nejčastěji spadá neformální kontakt s rodinou a přáteli. Na tuto sféru poté navazuje veřejná sféra, kde se projevuje naše politická a náboženská orientace a naše zájmy. V prostoru masmédií jsou pro nás klíčově informace, způsob jakým je přijímáme, zpracováváme a jak jsme schopni je dále využít [Šmídová 1991].

S naší teritorialitou, tedy komunikačním dosahem našeho nejbližšího okolí, souvisí i Šafrovo dělení kulturního kapitálu na tři obecné typy. Členění zkonstruoval na základě efektů kulturního kapitálu na jedince a to v kontextu prostorového dosahu a vlivu. Člení „vysoko – kulturní kapitál, kognitivní kulturní schopnosti a kompetenční kulturní zdroje“ [Šafr 2007: 37].

- Vysoko – kulturní kapitál neboli kultivační kulturní kapitál, umožňuje sociální a kulturní inkluzi a exkluzi na základě znalostí a schopností ovládat symboly dominantní kultury. Jedná se především o participaci na vysokém umění a estetické preferenci, ale patří sem již zmiňované praktiky, tedy způsob mluvy [Šafr 2007: 37].
- Kognitivní kulturní kapitál pak zahrnuje schopnosti, které jsou předávány rodiči svým dětem, zahrnuje to např. čtení si s dětmi, které podporuje kognitivní jednání [Šafr 2007: 37]. Bernstein ukazuje, že děti z odlišných sociálních tříd si v rodině osvojují rozdílné používání jazyka, a tím i schopnost verbalizovat své

myšlenky. Což má za důsledek, že jsou děti pak rozdílně jazykově vybaveny ve škole [Bernstein 1971: 135]. V kognitivním jednání je ale, také zahrnut strávený čas s dětmi a emocionální podpora dětí [Šafr 2007: 37].

- Kompetenční – kulturní zdroje pak představují praktické schopnosti podporující mobilitu a úspěch, ale i způsoby komunikace při interakcích s druhými. „Jde o tzv. emocionální energii, která se stala v mikrosociologické perspektivě základem nerovností mezi lidmi.“ [Šafr 2007: 37 - 38] Součástí kompetenčních kulturních zdrojů jsou schopnosti komunikace, nebo jak Šafr píše „komunikační kompetence ve smyslu způsobu vedení diskurzu“ [Šafr 2007: 38]. Kompetenční kulturní zdroje mohou ale také vyjadřovat schopnost člověka spotřebovat kulturní statky a „schopnosti rozmlouvat o obecně prestižních, tj. institucionálně kontrolovaných a uznaných kulturních statcích“ [Šafr 2007: 38].

Šafrovo dělení potvrzuje již zmíněnou tezi, že vliv, výchova rodiny, blízké okolí a zaměření jedince hrají ve vývoji a společenské orientaci jedince významnou roli. Rodina a blízké okolí se z tohoto pohledu stávají nositeli kulturních hodnot a mají velký vliv na podobu společenských popřípadě kulturních hodnot jedinců, neboť kulturní kapitál není závislý jen na osvojených hodnotách jedince, ale na sdílení celého procesu získávání kulturních hodnot, což často bývá v rámci rodiny.

3 ZDROJE KULTURNÍHO KAPITÁLU

Jak již vyplývá z definic kulturního kapitálu, je kulturní kapitál velmi široké a obsáhlé téma. Na jeho tvorbu má vliv mnoho faktorů, které se navzájem prolínají. Není tedy možné jednoznačně přisuzovat podobu kulturního kapitálu rodině, přátelům, škole... je potřeba v kulturním kapitálu a především v jeho tvorbě spatřovat všechny faktory, které mohly hrát roly v jeho utváření.

3.1 Rodina a nejbližší okolí jako nositelé kulturního kapitálu

Významným faktorem může být rodina, která sehrává důležitou roli v utváření kulturního kapitálu, skrze motivaci a vedení rodičů. Rodina je jednou z institucí, které mají klíčové postavení ve společnosti. Dle Sztompky tkví významy institucí v utváření pravidel, hodnot, kódů, která jsou výsledkem socializace a společenské kontroly (schvalováním konformního nebo sankcionováním deviantního chování) [Sztompka 1996:9].

Rodina má na základě těchto skutečností velký vliv na utváření kulturních hodnot, ale její nejsilnější vliv je zaznamenán až od 60. let 20. století. V této době, jak píše Vojtíšková, dochází k proměně v uvažování o rodině. Již nejde o rodiny, ale hovoří se o rodičích, kteří jsou chápáni jako individuálně zodpovědní za motivaci a vedení dětí k získávání znalostí a dovedností [Vojtíšková 2007: 59].

Pokud je pro nás rodina a naše nejbližší okolí zdrojem kulturního kapitálu, je v tomto kontextu kulturní kapitál utvářen procesem socializace. V této linii se kulturní kapitál utváří v rámci komunikace a sdílení každodenních rituálů v rodině a v nejbližším okolí. Když použijeme Šmídové vnímání prostorového dosahu, je v oblasti rodiny důležitý

prostorový a komunikační dosah naší rodiny a přátel, neboť v rámci něho získáváme od našeho nejbližšího okolí povědomí o kulturním kapitálu. Rodina a přátelé jsou součástí naší soukromé sféry a podílí se na vytváření našeho „akčního rádia“, který je tvořen souhrnem kulturního, politického, lidského a ekonomického kapitálu [Šmídová 1991].

V socializaci nejde, ale jen o socializaci prostřednictvím motivace rodičů. Důležitý je i celkový přístup rodičů, který v kulturním kapitálu sehrává klíčovou roli. Někteří autoři se domnívají, že právě přístup rodičů a vzdělání, jak rodičů, tak dětí, spolu úzce souvisejí. Sullivan ve svém díle ukazuje, že rodiče s vyšším vzděláním předávají svým dětem vyšší kulturní kapitál, neboť jim dávají větší jazykový základ a mají větší tendenci předávat svým dětem jimi osvojenou vyšší kulturu [Sullivan 2007]. Zde je možné zmínit i Bernsteina, který přišel se svojí teorií o jazykovém kódu, který si děti osvojují právě ve své rodině. Jazykové kódy mohou usnadňovat nebo komplikovat kariérní vzdělávací dráhu dětí. Rozlišujeme-li tedy společnost na osoby s „elaborated code“ nebo s „restricted code“, jsou pro nás kulturní kapitál a kulturní dovednosti dítěte závislé na znalostech, dovednostech, vzdělání a třídním postavení jeho rodičů [Bernstein 1971: 135].

Vojtíšková v kontextu postavení dítěte a rodiče vyzdvihuje především vzdělání, které vidí v moderní společnosti jako silného hráče, mající vliv na třídní postavení a zařazení člověka do systému sociální stratifikace. Šance na vyšší vzdělání podle ní jsou pak závislé především na sociálním původu. A tedy i rodina a její umístění ve stávající sociální stratifikaci má na životní šance nového člena společnosti podstatný vliv. Rodina úzce propojuje individuální a třídní trajektorii [Vojtíšková 2007: 54].

Vliv rodiny a sociálního zázemí na kulturní kapitál lze podložit i výzkumem Šmídové a Vávry, kteří zjistili, že na stylu výchovy a rodinných aktivitách záleží. Jejich výzkum prokazuje, že rodiny, kde mají rodiče vyšší vzdělání je využíván především autoritativní/demokratický styl výchovy. Autoritativní styl výchovy je v podstatě opak autoritářského stylu výchovy. V tomto případě klade autoritářský styl výchovy důraz na kontrolu a přísnost volného stylu. Autoritativní neboli demokratický styl výchovy na druhou stranu, upřednostňuje především vysokou emoční podporou a komunikaci mezi rodiči a dětmi. Rodiče uplatňující tento styl výchovy, se snaží s dětmi více komunikovat, emočně je podporovat a snaží se je častěji vézt k volnočasovým aktivitám. U tohoto stylu převládá také pozitivní vedení dětí a neustálý dohled nad dětmi. Rodiče se snaží svůj volný čas co nejvíce trávit se svými dětmi [Šmídová, Vávra 2010: 80]. Na základě těchto okolností by se dalo říci, že děti vychovávané rodiči s vyšším vzděláním provozují více mimoškolních aktivit a jsou více motivovány v rozvíjení svých schopností a dovedností, a to jak kreativních tak kulturních.

Kulturní dovednosti jsou získávány zejména v rámci rodiny, ale jejich podoba je ovlivněna proměnou celé společnosti. Právě společnost a její proměny nám nastavují celý kulturní systém a říkají nejen, který kulturní kapitál a hodnoty jsou správné, ale i jak fungují a jsou vnímány vztahy v rodině i mezi blízkým okolím.

Vlivem vývoje společnosti na institut rodiny, se zabývá Vojtíšková, která tvrdí, že současná společnost prošla privatizací a zároveň socializací. Privatizací je myšleno zdůrazňování kvality mezilidských vztahů. Socializace je zde chápána v souvislosti větších zásahů států a větší závislosti jedince na podpoře státu, nikoli jako socializace ve smyslu procesu začleňování jedince do společnosti [Vojtíšková 2007: 57].

Proměny společnosti měly tedy vliv i na proměny rodiny, došlo k přechodu z tradiční na moderní rodinu a tím se změnila i výchova dětí a přístup k dětem v rodině. Dle Vojtíškové bylo funkcí tradiční rodiny přispívat k biologické a sociální reprodukci společnosti. Klíčová byla snaha udržet postavení rodiny v sociálním prostoru při přechodu z jedné generace na druhou. V moderní době se ale mění prostředky k dosažení tohoto cíle [Vojtíšková 2007: 57]. „V moderní době je kladen větší důraz na vzdělání a tím i na hodnoty celé rodiny. Hodnoty rodiny jsou potom odvíjené a ovlivněné výší školního kapitálu vlastněného všemi členy rodiny.“ [de Sigly 1999: 26]

Rodina, na základě získaných hodnot, velmi ovlivňuje postavení jedince na společenském žebříčku, ale zároveň mu dává, popřípadě bere možnosti, toto postavení změnit. Je to dáno tím, že výše kulturního kapitálu je z velké části závislá na sociálním postavení celé rodiny. V českém kontextu neustále, dle Vojtíškové, panuje základní model dosahování statusu: „čím vzdělanější rodiče, tím vzdělanější budou jejich děti“ [Vojtíšková 2007: 58-59]. Čím vyšší pozice na pomyslném profesním žebříčku mají rodiče, tím vyšší pozici mohou získat i jejich děti.

Výzkum Šmídové a Vávry také prokazuje, že více vzdělaní rodiče vzbuzují ve svých dětech vyšší ambice, vedou je ke kvalitnějšímu vzdělání, kontrolují více jejich školní aktivity [Šmídová, Vávra 2010: 56]. Reprodukce sociální struktury není ale něco automatického. Styly výchovy a rodinné aktivity jsou prostředky, skrze které se tyto makrostrukturální procesy uskutečňují. To také potvrzuje trend, ukázaný výzkumem Vávry a Šmídové. Intenzivní vztahy rodičů vůči dětem, ale i dětmi vůči rodičům, jsou zdrojem pro volbu hodnotových rámců opřených především o lásku, racionalitu a náboženskost, ale na druhou stranu méně o osobní iniciativu a odpovědnost. Rodiče tedy sehrávají důležitou roli při volbě hodnotových

rámců, ale jsou také iniciátory náboženských preferencí. Předávání náboženské identity je totiž spojeno s náboženskou praxí, ke které jsou děti vedeny od malička. Dalo by se tedy říci, že nezájem rodičů o děti během jejich dětství se rodičům vrací v jejich pozdním věku jako posílení fatalizmu až nihilismu [Šmídová, Vávra 2010: 56].

3.2 Další iniciátoři kulturního kapitálu

Rodina a nejbližší okolí, ale nemohou být považováni za jediné motivační vůdce dětí. Studiemi bylo prokázáno, že kromě rodiny na děti socializačně působí také škola a vrstevníci. Vliv se proměňuje se změnami v prováděných aktivitách a s výší věku dětí. Jak je patrné v Šafrově textu, vliv vrstevnické skupiny narůstá proti klesání vlivu rodiny. Tento faktor je sledován u dětí starších deseti let. Mezi desátým a třináctým rokem mají děti tendenci trávit volný čas se svojí vrstevnickou skupinou a i jí přizpůsobovat své volnočasové aktivity. Ve vyšším věku se děti snaží organizovat si svůj volný čas samy [Šafr 2012: 117-118]. Není tedy možné jednoznačně přisuzovat podobu kulturního kapitálu pouze rodině.

Vzdělání a vzdělávací instituce se do iniciátorů kulturního kapitálu zapojují, především po již zmíněném společenském zlomu v 60. letech 20. století, který proměňuje vnímání rodiny, ale i uvažování o vzdělání. S touto změnou také souvisí větší zpřístupnění škol a s tím narůstající vzdělanost a pedagogická a psychologická osvěta rodičů [Vojtíšková 2007: 59]. Simonová ve svém textu píše, že rodina je první institucí, která směřuje a ovlivňuje jedince v budování své kariéry. Škola, ale tento vliv přebírá, přezkoumává rozhodnutí rodiny o budoucnosti jedince a popřípadě toto rozhodnutí mění [Simonová 2009: 292].

Prostřednictvím vzdělání a vzdělávacích institucí je možné měnit své budoucí postavení předurčené rodiči. Škola umožňuje sociální vzestup, rozhoduje o získání i nezískání vyššího společenského postavení [Sorokin 1959]. Tento vliv škol by ale nebyl možný, bez jejich masového rozšíření, které umožňuje volit mezi prestižními školami, které garantují kvalitní vzdělání a méně prestižními školami, které nekladou vysoké nároky na studenty. „Studenti se v tomto momentě chovají ve vzdělávací krajině jako na trhu, který nabízí určité volby. Uchazeč o vzdělání má možnost kalkulovat své náklady a profit z případné vzdělávací volby.“ [Kolesárová – Saková 2008: 7] Studenti si mohou propočítat možnosti dosažení svého vzdělání a tím i možnosti získat vyšší společenský status. Neboť s vyšším vzděláním přebíráme i vyšší ambice a klademe si vyšší cíle. Získáváme větší perspektivu možností žití a snažíme se co nejvíce těchto možností využít.

Společnost hraje v kulturním kapitálu také určitou roli. Společnost se často stává v získávání kulturního kapitálu silným motivačním, ale i demotivačním, iniciátorem. Společnost je totiž, na základě naší sociální struktury, schopna předvídat jakého kulturního kapitálu jsme schopni dosáhnout. Je to dáno společenským kontextem, neboť je pořád v povědomí lidí uchyceno, že s vyšším a plnohodnotnějším sociálním zázemím, máme větší predispozice k dosažení vyšších cílů. Vyšší třídy totiž mají větší tendenci vštěpovat vyšší objem kulturního kapitálu svým dětem. Tyto třídy chtějí, aby měly jejich děti lepší vzdělání a tím i vyšší společenské postavení. Tento proces může tedy způsobovat, prohlubování vzdělanostních rozdílů mezi dětmi již v útlém věku a přenášet je až do dospělosti. Lze to potvrdit i argumentem Vojtíškové, že děti pocházející z dominantní kultury jsou školou a kulturou vyzdvihovány jako nadané a perspektivní a posunují se ve vzdělání dále [Vojtíšková 2007:57-58]. Pro dítě je výhodnější pokud jeho rodina sdílí stejný sociální

status jako učitelé, protože tím s nimi sdílí i jazyk a kulturní preference. Ale na druhou stranu tyto předsudky mohou být motivací k větší snaze dětí, prostřednictvím vzdělání a své píce získat vyšší kulturní dovednosti a tím změnit i své sociální postavení.

4 PROMĚNA SPOLEČNOSTI

Shrneme-li předešlé kapitoly, je v utváření kulturního kapitálu důležitá rodina, nejbližší okolí, vrstevníci a škola. Jsou to tedy jisté instituce, které se stávají nositeli kulturních hodnot. Sztompka propojuje instituce a kulturní sféru, neboť mezi sebou mají určitý kauzální vztah. Tradice a šíření kultury jsou na kulturní úrovni úzce provázány. Tradice jsou odkazem minulosti a ve společnosti se udržují jen díky generační setrvačnosti. Šíření kulturních prvků a hodnot je podmíněno externími kulturami, které jsou společností přijímány a napodobovány [Sztompka 1996: 9]. I když je pro zachování společnosti důležitá generační setrvačnost, je i svým způsobem důležitý názorový rozpor mezi mladými a starými lidmi. Rozpor je, jak říká Sak, jakýsi pohon kulturních hodnot vpřed [Sak 2009].

Generační setrvačnost, proměna kulturních hodnot a fungování celé společnosti jsou ale závislé i na politickém uspořádání státu. Není totiž možné rozvíjet kulturní hodnoty ve státě, který určité složky kulturního kapitálu, nebo i funkce společnosti zakazuje navštěvovat nebo rozvíjet. Jak konstatuje Sztompka, a jak již bylo zmíněno, „kultura je produktem společnosti: je to výtvar, problematický úspěch lidí“ [Sztompka 1996: 9]. V tomto kontextu je důležitý rok 1989, který umožnil proměnu společnosti a stal se velkým hybatelem kulturní a tedy i společenské proměny. „Rozpad bipolárního světa ve střední a východní Evropě po

roce 1989“ se stal příčinou politických, společenských, ekonomických i kulturních změn [Kreuzzieger 2012:15].

„Ve společnosti došlo k významnému kulturnímu a civilizačnímu zlomu, neboť se výrazně zvýšil vliv domácí, národu vlastní, kultury a došlo k bezvýhradnému otevření se Západu a tedy i západní kultuře.“ [Sztompka 1996:10] Naskytly se nové možnosti v identifikaci jedince, ale i nové formy inkluze a exkluze, došlo k transformaci sociálních vztahů i výrobních a spotřebitelských praktik [Kreuzzieger 2012:15]. Dle Sztompky došlo k demografickému nahrazení starších generací novými, na středních pozicích společnosti. Jde především o lidi, „kteří dospěli už v období rozkladu komunistického režimu, kdy už jeho kulturní sevření bylo mnohem slabší. Mladí lidé, narození a vychovaní v období, kdy se socialistický systém už rozpadal a blížil se svému zániku, unikli nejučinnější a vše pronikající indokrinaci a návyku. Mladí tedy dalo společnosti naději nezávislosti. Podíl lidí, kteří jsou nenapravitelně nakaženi komunistickou zkušeností a udržují si odpor vůči novým kulturním požadavkům, se rychle zmenšuje“ [Sztompka 1996:17].

Pokud můžeme, jak tvrdí Kreuzzieger, rok 1989 nazývat jako nejvýraznější posun v sociální, politické a kulturní sféře, lze o něm hovořit, jako o „transkulturním obratu“ [Kreuzzieger 2012:15]. Katrňák s Fučíkem říkají, že efekt doby, nebo roků ovlivňuje společenské skupiny. Pokud ve společnosti dochází k ekonomickým, sociálním, politickým nebo kulturním proměnám, nejsou tyto změny zaměřené na konkrétní věkové, sociální nebo ekonomické segmenty společnosti, ale proměňují společnost jako celek. Tyto změny se odehrávají poměrně v krátkém časovém úseku (obvykle v úsecích jen několika let) a mění životní podmínky lidí, čímž se proměňuje společenský, tedy i kulturní život ve svém globálu [Katrňák, Fučík 2010: 95-96].

Transkulturní obrat, tedy znamenal změnu společnosti, nastolení nových systémů, otevření se nové kultuře, přinesl i nové možnosti výchovy a vzdělání mezi generacemi. Jak potvrzuje výzkum Šafra a jeho kolegů, v současné společnosti převládají tři výchovné styly, které se navzájem prolínají, a je těžké výchovu rodičů zasadit jen do jednoho typu. Rodiče se sice snaží vychovávat své děti těžkou rukou, ale ve výsledku mají rodiče tendenci se obracet k volnému výchovnému stylu [Šafr 2012: 101-102].

Po „transkulturním obratu“, „civilizačním zlomu“ se objevují ve společnosti generace lidí, kteří mají rozdílné povědomí o kulturních hodnotách, neboť byl jejich kulturní kapitál utvářen v jiném společenském kontextu. Přesto mají obě skupiny ve společnosti zásadní funkce a uplatnění, které předávají druhé skupině. Jak tvrdí Sak, stará generace ve společnosti konzervuje ověřené jistoty. Stává se nositelem zkušeností a snaží se udržovat ve společnosti rozmanitost ve vidění reality. Naopak mladší generace musí neustále tíhnout k inovacím v rámci své primární socializace [Sak 2009]. Každý mladý člověk má přirozenou potřebu prahnout po nových poznacích, osvojovat si nové hodnoty a postoje struktury. V tomto Sak vidí jednu z potřeb a společenských vlastností, které se stávají „hnacím motorem společnosti“ a předpokladem rozšíření společenské reprodukce. Stará generace zde, ale také sehrává důležitou roli, neboť má zajišťovat, aby nebyla překročena únosná míra tlaku změn a nedošlo k ohrožení stabilizace společenských subsystémů. Funkce obou generací jsou tedy komplementární a vzájemně se doplňují [Sak 2009].

5 ROLE MÉDIÍ V UTVÁŘENÍ KULTURNÍHO A SOCIÁLNÍHO KAPITÁLU

5.1 Média a jejich role ve společnosti

Rodina, postavení rodiny na statusovém žebříčku a možnosti rodiny velmi často rozhodují o výši kulturního kapitálu, kterého máme možnost dosáhnout. Rodina a v ní probíhající socializace nám otevírá a ukazuje možnosti, na jakou vzdělanostní úroveň se můžeme dostat. Rodina je zdrojem kulturní vybavenosti, motivuje nás v dosažení našich cílů a snaží se nás při dosahování cílů podporovat. Rodina, ale, jak již bylo řečeno, není jediným tvůrčím iniciátorem kulturního kapitálu. S příchodem moderních technologií se do tvorby kulturního kapitálu začínají zapojovat i média. „Rodiny, s volným výchovným stylem, tedy kde rodiče věnují méně času svým dětem, mají děti větší tendenci vyhledávat komunikační sítě a prostřednictvím nich si utvářet kulturní hodnoty“ [Šmídová, Vávra 2010: 74 - 75]. Tím se média v současné společnosti stávají důležitým hráčem v utváření a formování kulturního kapitálu, neboť nahrazují v některých případech přítomnost rodičů.

Dle výkladu slovníku, pochází médium z latinského slova *medium* a v překladu znamená prostředník, prostředek, zprostředkující činitel [Kraus 2007]. Média jsou tedy prostředky sdělení, kam zahrnujeme televizi, rozhlas, tisk, internet. Je to ale pouze stručný a neúplný výčet toho, co vše lze pod tímto pojmem rozumět. V současné společnosti existuje mnohem více prostředků komunikace, než se nám při první zmínce slova média vybaví. Ovšem média jako sdělovací prostředky lze definovat takto „média jsou společenské instituce, které se ve velkém podílejí na zajišťování komunikace ve veřejné sféře, a tím přispívají k rozvoji,

ustavování a proměněm kultury, tedy sdílených významů, hodnot a výkladů světa“ [Jirák, Köpplová 2003: 52].

Média a jejich nynější snazší dosažitelnost jsou jedním z charakteristických prvků moderní a postmoderní společnosti. Díky jejich snadné a všudypřítomné dostupnosti se stávají i šířitelem informací, zábavy a veškerého společenského dění. Prostřednictvím médií jsou šířeny i společenské normy, hodnoty, struktura a celé fungování společnosti. Podle Burtona-Jiráka si každá společnost hledá prostředky, pomocí kterých předkládá hodnoty a o něž se opírá jak struktura společnosti, tak i pravidla. Prostředky a pravidla následně upravují chování jednotlivých příslušníků společnosti. Média se právě podle něho stávají v moderní společnosti hlavním šířitelem sociálních norem a hodnot [Burton – Jirák 2001:15]. Média mají totiž vlastnost utvářet a formovat, co se jedinec dozvídá o světě, a tím pádem mohou být hlavním zdrojem myšlenek a názorů, jež se k jednotlivým osobám dostávají. Tím se mediální prostředky stávají klíčovými v utváření a ovlivňování jednání a uvažování lidí.

Ovšem nejsou to média, kdo dané informace vytváří. Informace jsou stále formovány lidmi a až poté předány prostřednictvím médií jejich uživatelům. „Postavení médií ve společnosti je totiž vždy závislé na kvalitě její kultury a jejích hodnotových soustavách, v jejichž rámci probíhá mezilidská komunikace.“ [Jirák, Köpplová 2006] Jednoduše řečeno, média mohou ve společnosti potvrzovat stávající a uznávané společenské hodnoty, mohou tedy stabilizovat situaci, nebo za jiných okolností mohou působit destruktivně proti nim. Na druhou stranu mohou i hodnoty nejrůznějším způsobem přetvářet či prosazovat a tvořit zcela nové hodnoty.

Informace a zjišťování informací se stává každodenní rutinou. Informace se stávají přenašečem kultury a sociálních norem. Jak tvrdí Saková, informace a vše co s nimi souvisí, jsou klíčové pro reprodukci společnosti. Důležitý je jejich řádově odlišný pohyb v čase a prostoru a to i v sociálním, kvalita jejich zpracování, způsoby jejich začleňování do nejrůznějších společenských procesů a aktivit. Informace se stává ve společnosti globalizací sociální, neboť utváří „planetární vědomí a planetárního člověka“ [Kolesárová-Saková 2008:13].

Zabývat se a studovat informace a média tedy znamená, zabývat se a studovat kulturu. „Je důležité mít na paměti, že mediované texty vycházejí z konkrétní společnosti a konkrétní kultury.“ [Burton - Jiráček 2001: 69] Tím pádem pro nás obsahují odkazy a významy, jež jsou příslušné kultuře vlastní, a které nesou společenský kontext doby, což může znamenat, že jednotlivá pochopení a interpretace kultury a doby se mohou od sebe lišit [Burton - Jiráček 2001].

V současné době dochází k ústupu tištěných médií i předchozích technologií, jako gramofonu a filmu. Dochází k proměnám ve využívání volného času mládeže, k čemuž se váže stále více se rozšiřující komercializace kultury, rozšiřování a vzrůst masové kultury a šíření nových technologií. Vše je v současné době přesměrováváno do oblastí počítače a do kyberprostoru, vše se stává součástí multimédií. Sak k tomuto ve svém článku dodává, že v posledních letech výrazně klesá poslech rozhlasu, především mladými lidmi. Populární a dnes již součástí každodennosti se stala interaktivita, kde vše podléhá vlastnímu výběru. Ústup rozhlasu lze sledovat na celosvětové úrovni, a je tedy možné na základě těchto faktorů sledovat určitou společenskou změnu [Sak 2007:290].

5.2 Nová média

S příchodem nové mladší generace přicházejí i inovace médií a na trhu se objevují „nová média“. Nové způsoby distribuce mění to, jak se dostáváme po celém světě k materiálům obsaženým v médiích. Nejčastějším a nejznámějším novým médiem je v současné době internet. Burton-Jiráková spatřují v internetu pozoruhodný příklad systému, pomocí něhož je možné na celosvětové úrovni s minimálními náklady získat přístup k textům, obrázkům, hudbě, televizním pořadům či hrám [Burton – Jiráková 2001:145]. Počítačové aktivity a přístup k internetu během několika let proměnily způsob komunikace lidí a celé společnosti.

Pozoruhodným faktorem zůstává, že internet není institucionalizován, tedy není nikým vlastněn. Internet, dle Burtona-Jirákové, „existuje jako svébytný, minimálně hierarchizovaný a minimálně uspořádaný prostor tvořený existujícími kabelovými spojeními, satelitními linkami a soustředěnými v počítačových pamětech a programech milionů počítačů na celém světě“ [Burton – Jiráková 2001:145]. Internet rozšiřující komunikaci mezi lidmi se stal i šířitelem spolupráce lidí. Sak a Saková píší, že dokonalejší a rychlejší komunikace umožňuje vyšší komplexitu společenského systému. Se sofistikovanějším způsobem naplňování různých společenských funkcí a sofistikovanější spoluprací dochází ve směru od spolupráce jedinců ke kooperaci subsystémů a propojování společenských procesů [Sak, Saková 2007].

Rozšířením a snadným přístupem se internet stal masovým médiem, což nebývá vždy vnímáno kladně. Marcuse poukazuje na to, že takto masově rozšířená média mohou sloužit pro manipulaci s lidmi a formování jednorozměrného člověka. Masová média mohou přizpůsobovat člověka požadavkům jednotlivých politických systémů tím, že potlačují kritické individuální myšlení člověka. Marcuse kritizuje média

v tom, že slouží k získávání diváka pro násilí a hloupost, neboť přináší rozptýlení, navozují uvolnění, potěšení, spotřebu a vytváření tak falešné potřeby [Marcuse 1991: 190]. Propojíme-li to s kulturním kapitálem, může v této oblasti docházet k vytváření jednolitých kulturních hodnot a k formování jednorozměrné společnosti. V takto uměle konstruovaném světě může docházet k popírání kreativního potenciálu a individuálních hodnot jedinců.

K této problematice se váže i výzkum Saka a Sakové, kteří prokázali, že dochází k proměně životního pole a životního stylu mládeže [Sak, Saková 1998]. Uměle konstruovaný svět vede k vytváření falešných představ. Jak píše Sak a Saková [1998], běžná realita je nahrazována virtuální a mediální realitou, kde vzniká nový virtuální sociální svět.

5.3 Sociální realita utvářená v kyberprostoru

Moderní doba je charakteristická svým řádem, který se uskutečňuje v určitém kontinuu. V rámci modernity dochází k oddělování času a prostoru. Modernita dokázala vyvázat děj z jeho konkrétní prostorovosti a zasadila ho do fyzicky neexistujícího prostoru [Polčák, Škop, Macek 2005: 16]. Vsazením fantazie, snů, paměti, náboženství do každodennosti vznikl ve společnosti nový svět. Svět, který dal možnost vzniku fyzicky neexistující realitě, která se skrývá ve světě internetu. Nové prostory vzniklé v internetu jsou výsledkem sociálního jednání lidí a rozvojem nových technologií. Polčák, Škop a Macek tyto nové prostory označují za kyberprostor. Dle jejich mínění tento nový prostor nabízí života schopnou alternativu reálného světa, která budí zdání objektivně existujícího jevu a je sdílená v širším kolektivu lidí pohybujících se na internetu [Polčák, Škop, Macek 2005: 16-17].

Nahrazování žité reality, virtuální a mediální realitou je často vysvětlováno prostřednictvím fenoménů, které se začínají objevovat u mladých lidí. Nová média poskytují mladým lidem možnost svobodného vyjádření, aniž by se museli bát nějaké zpětné vazby. Internet otevírá brány takřka veškerému jednání, jak píše Šmahel v internetových sítích, mizí bariéry, jedinci získávají odvahu, stávají se výřečnějšími a odhalují téměř vše [Šmahel 2003:23]. A právě v rámci těchto veřejných projevů, komunikace, vytváření identit, sdílení společenských norem a vkusu, dochází k vytváření „virtuálního kapitálu“ [Burton - Jirák 2001:355].

V rámci tohoto virtuálního kapitálu a především vytvářením nových identit dokáží jedinci redukovat svou úzkost a odstraňují svůj strach z komunikace. Internet dává větší prostor k sexuálním narážkám, které v tomto prostředí nejsou vnímány, tak negativně jako v běžné realitě. Umožňuje přetvářku a lhaní, kde si jedinec může vytvořit identitu, která se mu zamlouvá a zajišťuje pocit bezpečí [Šmahel 2003: 23 – 26]. Získávání sebedůvěry a prosazování vlastního názoru, osvojování si hodnot prostřednictvím virtuálních světů, nemusí znamenat nic špatného. Ale vytváření nových identit a tím i vytváření falešných představ o naší identitě a minimální pro sankce často vede k negativním důsledkům internetu. Jeden z negativních důsledků je „tzv. flaming, což je agresivní chování ve formě slovního napadání. Flaming je prostřednictvím internetu až čtyřikrát častější než v reálném životě“ [Šmahel 2003:13].

Na druhou stranu je cílem médií, sloužit jako prostředník při předávání znalostí a poznatků. Jak si můžeme přečíst v Burtonovi – Jirákově, média dokáží jednotlivci předložit normy, hodnoty a přijatelné vzorce chování, které mu umožňují se socializovat a osvojit si kulturní hodnoty [Burton - Jirák 2001:355]. A aby nedocházelo k získávání jen medializovaných hodnot a norem, existuje určitá společenská kontrola. Média jsou schopna

kontrolovat publikum, co je ještě správné a co ne. Média dávají přednost argumentům, jež podporují shodu, se zákony a uspořádáním společnosti. Burton - Jiráček píše o tom, že média lidem definují sociální skutečnost, tedy to, co lidé považují za opravdové, normální a správné [Burton - Jiráček 2001:355 – 356]. Z tohoto pohledu se mohou média stát zásadními iniciátory při získávání kulturního kapitálu.

Získávání a předávání kulturních hodnot není jednoduchá věc. V současné době není zcela jasné, kde a jak ho mladá generace získává. Je to prostřednictvím médií, nebo tradičně od rodičů či prarodičů? Sztompka například vidí zdroj kulturního kapitálu v tlaku institucí, zděděných tradicích a vlivu externích kultur. Zároveň také předpokládá, že proporce těchto vlivů se budou měnit na základě podoby případu [Sztompka 1996: 9]. Vliv institucí, především školské instituce potvrzuje i výzkum zaměřený na Afro-americké a Americké studenty, kde se zabývají porovnáváním osvojování si hip-hop kultury. Výsledky výzkumu ukazují, že studenti se snaží své prostory využívat pro nové nápady, ale jsou omezováni habitem, který podléhá určité praxi v komunitě. A právě školní prostředí se často stává omezujícím při osvojování si potřebné kulturní praxe, neboť černošské děti mají omezený přístup ve vzdělání a často jsou jejich vzdělávací ambice omezeností škol potlačovány [Duncan 2010]. Z toho tedy vyplývá, že v jednotlivých společnostech se budou zdroje kulturního kapitálu, ale i jeho podoba měnit.

6 METODOLOGIE

6.1 Popis výzkumného projektu

Ve svém výzkumném projektu se zaměřuji na to, jak je získáván kulturní kapitál u jednotlivých věkových kohort. Cílem mého výzkumu je zhodnocení, zda došlo k proměně v předávání a formování kulturního kapitálu mezi generacemi. K dosažení vytyčeného cíle jsem využila kvantitativní metody a to formu dotazníkového šetření. Dotazník byl určen osobám ve věku od 15 do 60 let, neboť pro charakterizování proměny a možnosti porovnání získávání kulturního kapitálu bylo důležité zjistit, jak získávala kulturní kapitál starší věková kohorta a jak mladší a zda existuje nějaký přechodový stupeň u střední věkové kohorty. Jak píše Katrňák a Fučík, reprezentanti kohort narozených v odlišných letech mají odlišnou historickou zkušenost. Stávají se nositeli jiných sociálních fenoménů, protože vyrůstali v jiné historické době. Jedna kohorta v čase nahrazuje kohortu druhou, a pokud se v těchto časech navzájem mění, mění se i jejich celková míra. Osoby později narozených kohort si s sebou přinášejí specifické pojetí kulturního a sociálního dědictví, čímž se odlišují od osob dříve narozených [Katrňák, Fučík 2010: 96].

Vzhledem k tomu, že kulturní kapitál je rozsáhlý pojem, byl výzkum zaměřen na několik proměnných, kterými lze kulturní kapitál uchopovat. Proměnné byly charakterizovány v souladu se Šafrovým návrhem na zkoumání mezigeneračního předávání kulturního kapitálu. Šafr rozdělil proces předávání a získávání kulturního kapitálu do tří linií. Linie mají zmapovat všechny oblasti obecného typu problematiky a zároveň odkazují k rozdílným způsobům výchovy [Šafr 2007:40]. Jako první shledává za klíčové sledovat „spotřeby vybraných statků ukazující na vybranost vkusu a sebe prezentaci“ [Šafr 2007:40]. Druhou oblastí jsou

kulturní participace, podpora intelektuálních znalostí kultury dětí a investice do rozvoje schopností dětí [Šafr 2007:40]. Do kulturních participací lze zařadit knihy, hudební nástroje, návštěvy divadel, mimoškolní kroužky v oblasti umění, které jsou opozitem spotřebě masové kultury. Třetím typem neboli oblastí jsou investice do rozvoje schopností dětí, např. počítače, sportovní výbava, mimoškolní kroužky a další aktivity rozvíjející schopnosti praktického rázu. Podle Šafra je také důležité se zabývat, kromě materiální roviny spotřeby i podobou neekonomických investic rodičů do kulturního, popřípadě lidského kapitálu jejich potomků. [Šafr 2007:40]. Pro cíle výzkumu bude zásadní uchopování mezigeneračního předávání kulturního kapitálu se zaměřením na kulturní participace, které se staly inspirujícími při volbě proměnných.

6.2 Popis proměnných

Prostřednictvím dotazníku bylo zjišťováno, zda respondenti navštěvovali určité typy kulturních zařízení, s kým tato zařízení navštěvovali, z čí iniciativy a jak často. Z kulturních zařízení byly předmětem výzkumu především návštěvy divadel, muzeí a výstav, kin a historických památek. Do dotazníku byly také zařazeny volnočasové aktivity a taneční kurzy, neboť v české společnosti hrají taneční kurzy důležitou roli při předávání společenských konvencí. Další proměnnou v dotazníku byly knihy, kde byly předmětem zájmu fakta týkající se převážně četnosti čtení, zda dostávali knihy a od koho, a kdo je motivoval v četbě. V tomto zachycení kulturního kapitálu byl výzkum inspirován výzkumem, který porovnává kulturní kapitál a zdravotní stav žen [Khawaja, Mowafi 2006]. Kulturní kapitál měří autoři skrze otázky zaměřené na účast na kulturních aktivitách, včetně čtení (knih, poezie, divadelních her nebo novin), sledování televize, hraní na hudební nástroj,

navštěvování kin, výstav, vystavování řemesel, veřejných projevů a dalším veřejným vystupováním (tanec, herectví, s hudebními nástroji), nebo dobrovolnictví v kulturních organizacích [Khawaja, Mowafi 2006].

Podobné uchopování kulturního kapitálu je možné vidět i ve výzkumu, který se věnuje přímým a nepřímým dopadům kulturního kapitálu na dosažené vzdělání a zprostředkované účinky habitů. Autor čerpal data z Big Brothers / Big Sisters of America programu (BBBSA), který probíhal v průběhu roku 1990 [Gaddis 2012:10].

Poslední z proměnných mého výzkumu byla návštěvnost koncertů a s ní související poslechovost hudby, nebo sdílení názorů na hudbu. Tato proměnná je inspirována již zmíněným výzkumem, zaměřeným na porovnávání si osvojování hip-hop kultury u Afroamerických a Amerických dětí. Tento výzkum pracuje s hudebním žánrem jako s určitým typem kultury, který může přinášet mladší generaci jiný směr života a jinou možnost společenských projevů [Duncan 2010]. Proměnné jsou více specifikované v tabulce operacionalizace Příloha 1, která seznamuje s bližšími charakteristikami proměnných, tzn. se znaky a způsobem jejich měření [Reichel 2009: 52-53].

6.3 Popis výzkumného vzorku

Ve výzkumu byl zkoumaný vzorek rozdělen do tří věkových kohort. První věková kohorta, někdy nazývána také jako mladší, zahrnuje část populace ve věku od 15 do 25 let. Ve druhé věkové kohortě (střední věková kohorta) se nacházejí osoby ve věku 26 až 39 let a ve třetí kohortě (starší věková kohorta) jsou rodiče první kohorty, tedy osoby ve věkovém rozmezí 40 až 60 let. Věkové kohorty byly zvoleny vzhledem k výrazné proměně společnosti a politického systému.

První věková kohorta zahrnuje osoby vyrůstající po revolučním roce 1989, který umožnil mnohé společenské změny. Jak píše Piotr Sztompka, rok 1989 nebyl jen politickým přelomem od autokratické vlády jedné strany k parlamentnímu systému více stran, neboli definitivnímu vítězství demokracie. Nebyl to pouze ekonomický zlom od socialistického plánování a řízení ekonomiky k svobodnému kapitalistickému trhu – tj. druhému zrodu kapitalismu... [Sztompka 1996: 9 - 10]. Přesněji řečeno byla odstartována výstavba nového společenského řádu neznámé směsice komponent rozličného původu. Byl to významný kulturní a civilizační zlom, počátek rekonstrukce té nejskrytější kulturní tkáně, právě tak jako civilizačního povrchu společnosti, pomalé vynořování se nové postkomunistické kultury a civilizace [Sztompka 1996: 10]. Je to tedy generace mladých lidí, která se narodila a vyrůstala v době, kdy se masově začínají šířit média a již od dětství si tato média mohou osvojit. Generace lidí, pro které je nedostupnost internetu jedna z nepředstavitelných věcí, neboť si tito lidé zvykli na to být neustále „online“ a všechny informace mít doslova na dlani.

U druhé, nebo prostřední věkové kohorty, je možné předpokládat jakýsi přechod mezi první a třetí věkovou kohortou. Jsou to lidé vyrůstající částečně v komunistickém Československu a zároveň jejich mládí spadá až do období postkomunistického, což neznámá, že by nebyla zajímavá. Z výzkumu Saka a Sakové, kteří se zabývali tím, jakou roli hrají média ve volném čase mládeže, lze vyčíst, že od roku 1984 trvale vzrůstal zájem o televizi a to především u mládeže ve věku 15 – 18 let. V rámci této kohorty dochází na základě tohoto výzkumu k poklesu rozhlasu a zvyšuje se frekvence poslechu elektronických nosičů zvuku (magnetofony, přehrávače CD a desek). Kina začínají být nahrazovány televizí a v pozdějších letech i internetem. Celý soubor mládeže trávil 1,14 hodin prohlížením internetu. Tato informace je autory sledována jako

impuls revolučních změn nejen pro mladou generaci, ale i pro celou společnost [Sak, Saková 1997]. Tato věková kohorta tedy může znamenat a představovat jakýsi přechod v osvojování si masových médií. Na jednu stranu jsou média pro ně cizí, protože v dětství pro ně nebyla až tak dostupná, ale v dospívání či rané dospělosti se s médii setkávají již v každodenním životě.

Třetí věková kohorta, je skupina lidí, kteří žili a hlavně vyrůstali v komunistickém Československu. Jejich společenský život se tedy nedá srovnávat s tím dnešním. Dostat se třeba jen k hezkému, lepšímu a modernímu oblečení bylo velmi obtížné a bylo k jeho získání potřeba vynaložit velké úsilí. Dnes je pro mladé lidi samozřejmostí cestovat takřka po celém světě, kdežto v době dospívání třetí věkové kohorty bylo možné cestovat jen velmi omezeně. Strachota k tomu dodává, že do států sovětského bloku mohli sice vyjždět skoro všichni, ale každá cesta na Západ znamenala pro běžného občana neobyčejně komplikovanou byrokratickou proceduru, na jejímž konci byla jejich žádost často zamítnuta. V druhé polovině šedesátých let začínaly teprve být výjezdy o něco svobodnější. Přesto tehdy tisíce lidí byrokratické ponížení podstupovali a třeba jen jediná cesta do Francie či Itálie pro ně představovala výjimečnou událost i přesto, že tam dorazili s prázdnými kapsami [Strachota 2013: 20 – 21].

6.4 Výzkumné otázky a hypotézy

Výzkum si kladl za cíl zjistit, zda mladší generace získává kulturní kapitál odlišným způsobem než starší generace a zda střední generace představuje přechodový stupeň, nebo se její způsob získávání kulturního kapitálu bude přibližovat jedné z krajních věkových kohort, popřípadě lišit. Výsledky tedy měly prokázat proměnu osvojování si kulturních hodnot.

Na základě těchto skutečností byly stanoveny výzkumné otázky a hypotézy. Hlavní výzkumná otázka se ptá, zda došlo ve společnosti ke změně v předávání kulturního kapitálu, a jak k této změně došlo? Další výzkumné otázky byly pokládány pro rozšíření a snazší zachycení tématu. Jak je v současné společnosti získáván a formován kulturní kapitál? Změnila se forma získávání kulturního kapitálu? Hrají v získávání a formování kulturního kapitálu roli média? Získávala mladší věková kohorta kulturní kapitál spíše od přátel než od rodičů? Byla škola a rodiče u mladší věkové kohorty zdrojem kulturního kapitálu? Předávají prarodiče nějakým způsobem dnes kulturní kapitál? Preferuje první věková kohorta, k získávání informací, využití internetu? Jsou určité informace, které jsou vyhledávané spíše prostřednictvím internetu a které v knihách?

Na základě výzkumných otázek, byly stanoveny tyto hypotézy. Hlavní hypotéza zní takto: H: Ve společnosti došlo k proměně v předávání a formování kulturního kapitálu mezi generacemi.

Pro možnost ověření anebo vyvrácení hlavní hypotézy, byly stanoveny ještě pracovní hypotézy. Protože se výzkum snaží zachytit proměny v předávání a formování kulturního kapitálu mezi generacemi, je většina pracovních hypotéz zaměřena na první a třetí věkovou kohortu. Proměna má být zachycena na základě komparace mladší a starší věkové kohorty, jelikož jsou to děti a jejich rodiče, tedy případná proměna by zde měla být nejvíce vidět.

H1: Mladší věková kohorta navštěvovala divadlo se školou a starší věková kohorta navštěvovala divadlo s rodiči.

H2: Mladší věková kohorta navštěvovala muzea a výstavy se školou a starší věková kohorta navštěvovala muzea a výstavy s rodiči.

H3: Mladší věková kohorta navštěvovala historické památky nejvíce s přáteli, střední věková kohorta navštěvovala historické památky nejvíce s rodiči a starší věková kohorta navštěvovala historické památky nejvíce se školou.

H4: Mladší a střední věková kohorta navštěvovaly kino nejčastěji s přáteli a starší věková kohorta navštěvovala kino nejčastěji se školou.

H5: Mladší věková kohorta navštěvovala koncerty převážně s přáteli a starší věková kohorta nejčastěji s rodiči.

H6: Mladší věková kohorta dostávala knihy nejčastěji od přátel a starší věková kohorta dostávala knihy nejčastěji od rodičů.

H7: Mladší věková kohorta si knihy půjčovala od přátel a starší věková kohorta si půjčovala knihy převážně ze školní knihovny.

H8: Mladší věková kohorta četla většinou z povinnosti v rámci školní četby a starší věková kohorta četla z vlastní vůle.

H9: Mladší věková kohorta byla ve volnočasových aktivitách motivována převážně rodiči, střední a starší věková kohorta se věnovala volnočasovým aktivitám z vlastní vůle.

H10: Mladší věková kohorta navštěvovala taneční kurzy z iniciativy rodičů, starší věková kohorta navštěvovala taneční kurzy z motivace přátel.

H11: Mladší věková kohorta pro vyhledávání informací do školy preferuje počítač a internetové sítě, starší věková kohorta pro vyhledávání informací do školy využívá především knihy.

H12: Mladší věková kohorta pro vyhledávání informací v běžném životě využívá počítač, starší věková kohorta pro vyhledávání informací pro běžný život využívá rady od rodičů.

H13: Mladší věková kohorta pro shlížení filmů preferuje internet, starší věková kohorta preferuje kino.

H14: Mladší věková kohorta pro prohlížení obrázků preferuje internet, starší věková kohorta pro prohlížení obrázků preferuje časopisy.

H15: Pro čtení zábavné literatury preferuje mladší kohorta spíše internet, starší věková kohorta knihy.

H16: Pro čtení zpráv využívá mladší věková kohorta internet, starší věková kohorta odborné noviny.

H17: Hudbu poslouchala mladší věková kohorta spíše prostřednictvím internetu, starší věková kohorta preferovala rozhlas, radiové vysílání.

H18: Jedinci s vysokoškolsky vzdělanými rodiči navštěvují kulturní zařízení spíše s rodiči a jedinci s rodiči s nižším vzděláním navštěvují kulturní zařízení spíše v rámci školy.

6.5 Charakteristika a popis dotazníku

Dotazník pracující s proměnnými návštěvnost divadla, návštěvnost kin, návštěvnost muzeí a výstav, návštěvnost koncertů, četba knih, mimoškolní aktivity, návštěvnost tanečních kurzů byl určen pro osoby od 15 do 60 let. Byl strukturován do dvou částí. Obě části byly zaměřeny retrospektivně, tedy respondent měl odpovídat, zda tato kulturní zařízení navštěvoval a jaká „médiá“ preferoval pro vyhledávání informací, prohlížení obrázků ... (viz. popis dotazníku níže), ve věku od 15 do 19 let, neboť se předpokládá, že právě tento věk je klíčový při získávání kulturního

kapitálu. Dotazník měl celkem 71 otázek, přičemž jsou v tomto čísle zahrnuta i okna s upřesněním informací o následujících otázkách, filtrační otázky a otázky všech kohort. Vzhledem k nemožnosti pokládání úplně všech otázek všem kohortám, byl dotazník filtrován, aby nedocházelo k pokládání nevhodných otázek (viz dotazník, Příloha 2). Vyplnění dotazníku trvalo zhruba 20 až 25 minut.

První část dotazníku se přímo zabývala návštěvností zmíněných kulturních zařízení či provádění konkrétních aktivit. Pokud respondent odpověděl, že zmíněné zařízení navštěvoval, byl přesměrován na soubor otázek, které zjišťovaly, s kým nejčastěji toto zařízení navštěvoval, z čí iniciativy a jak často, se zmíněnou osobou, toto kulturní zařízení navštěvoval. Soubor těchto otázek měl za cíl zjistit, kdo je nositelem, nebo kdo nejčastěji předával či inicioval předávání kulturního kapitálu získávaného prostřednictvím návštěv kulturních zařízení. U jednotlivých otázek bylo možno volit pouze jednu odpověď, nebo u možnosti jiné vepsat jinou odpověď. Pokud si respondent nemohl vybrat a potřeboval zvolit kombinaci odpovědí, měl možnost zvolit odpověď nevím je to spíše kombinace více odpovědí. Po zvolení této odpovědi byl respondent přesměrován na otevřenou otázku a vyzván, aby kombinace odpovědí vypsali. Návštěvnost koncertů byla ještě rozšířena o část, zabývající se s kým se nejčastěji respondent bavil o hudbě. U proměnné četby knih byl respondent dotázán, zda četl ve věku od 15 do 19 let knihy, jak často a z čí iniciativy. Dále byla proměnná rozšířena o darování knih a půjčování knih.

Druhá část dotazníku byla věnována preferencím respondentů. Tato část byla rozdělena na základě věkových kohort, jelikož odpovědi na jednotlivé otázky by v některých případech byly pro starší věkovou kohortu nevhodné. Týká se to především využívání internetu a jiných

elektronických médií. Otázky měly zjišťovat, co respondenti preferovali při shlížení filmů, zjišťování informací do školy nebo pro běžný život, prohlížení obrázků, čtení zábavné literatury nebo zpráv, a jiné. Více přímo v dotazníku v Příloze 2.

6.6 Sběr dat

Při plánování výzkumu bylo počítáno s tím, že každá věková kohorta má obsahovat minimálně 100 respondentů, proto při sběru dat byl využíván internetový portál mojeanketa.cz. V potaz bylo bráno i omezení, především u třetí věkové kohorty, že by mohlo dojít k nedostatku sebraných dat, proto byl zahrnut fakt, že je možné potřebná data sesbírat pomocí tištěných dotazníků. Respondentům byl zaslán odkaz na vyplnění dotazníků pomocí e-mailu a komunikačních sítí, s prosbou o vyplnění a stručným nastíněním mého výzkumu. Snažila jsem se co nejvíce využít přátel, známých a popřípadě jejich známých. Snažila jsem se kombinovat a pokusit se získat co nejširší prostorovou dimenzi, abych co nejvíce zabránila zkreslení výsledků, proto jsem využila sféru internetových sítí. V této souvislosti jsem si byla vědoma i jistých omezení mého vzorku, neboť bylo pracováno převážně jen s lidmi, kteří mají kladný vztah k internetu a využívají této služby. S odkazem na Saka a Sakovou, od roku 2002 roste podíl lidí, kteří disponují vlastním počítačem a i připojením k internetu. Jsou to jedinci, kteří se začínají řadit do skupiny lidí, splňující předpoklady „člověka v informační společnosti“ [Sak, Saková 2006]. Právě na tuto skupinu lidí byl zaměřen můj výzkum, neboť u samotného sběru dat se předpokládal jistý vztah k informačním technologiím.

7 ANALÝZA

Tato kapitola je zaměřena na analýzu dat, které byly sebrány v rámci výzkumu. Celkem bylo sebráno 306 dotazníků. Data mají prokázat, zda došlo k proměně v předávání a formování kulturního kapitálu mezi generacemi. Změna má být charakterizována, jak již bylo zmíněno výše, převážně na základě komparace mladší a starší věkové kohorty, proto je většina hypotéz zaměřena specificky na tyto kohorty. Avšak střední kohorta by mohla v určitých momentech znamenat jakýsi přechod, proto se v analýze objevuje také. Pro snazší analýzu byly stanoveny pracovní hypotézy, jejichž výsledky jsou v následujících odstavcích. Každá hypotéza byla podrobena analýze pomocí programu STATA, verze 11.

7.1 Analýza návštěvností a četby knih

Analýza jednotlivých hypotéz byla provedena na základě zhodnocení výsledků, uvedených v tabulkách. Pro každou hypotézu byl také vypočítán chi-kvadrátový test, který ve většině případů nulovou hypotézu zamítal. Tedy potvrzuje aspekt, že se věkové kohorty liší v tom, s kým navštěvovaly zmíněná kulturní zařízení. Pokud chi-kvadrátový test (test dobré shody) nulovou hypotézu potvrzuje, jsou jeho hodnoty v analýze uvedeny. V opačném případě jsou tyto hodnoty uvedeny stručně pod tabulkou analyzované hypotézy.

První pracovní hypotéza pracuje s návštěvností divadla. Tato hypotéza se na základě výsledků z Tabulky 1. nepotvrzuje, neboť předpokládá, že mladší věková kohorta navštěvovala ve věku od 15 do 19 let divadlo nejčastěji se školou a starší věková kohorta s rodiči. Výsledky v Tabulce 1. nám ukazují, že je tomu právě naopak. Mladší věková kohorta navštěvovala divadlo nejčastěji s rodiči (37,1%) a starší kohorta s přáteli (33,3%) nebo se školou (33,3%). U rodičů je možné sledovat jakýsi vývoj,

kdy se podíl rodičů na návštěvnosti divadla výrazně zvýšil, ale naopak návštěvnost divadla s přáteli se v rámci vývoje společnosti výrazně snížila. U obou věkových kohort je docela značné procento pro kombinaci odpovědí, tedy respondenti si nemohli jednoznačně zvolit osobu, se kterou nejčastěji navštěvovali divadlo. V kombinaci odpovědí se nejčastěji objevují škola, rodiče a přátelé, které mají i největší podíl v jednoznačných odpovědích.

Tabulka 1. S kým nejčastěji chodili do divadla

věkové kohorty	prarodiče	rodiče	přátelé	sám	škola	jiné	celkem	N
mladší kohorta	3,1%	37,1%	16,5%	0%	30,4%	12,4%	100%	97
starší kohorta	1,4%	19,4%	33,3%	4,2%	33,3%	8,3%	100%	72
cekem	2,4%	29,6%	23,7%	1,8%	31,9%	10,6%	100%	169

Poznámka: Test dobré shody: P-hodnota = 0,012, df = 5, chi-kvadrát = 14,57

Druhá pracovní hypotéza pracuje s proměnou návštěvnost muzea a výstav. Předpokládá, že mladší věková kohorta navštěvovala muzea a výstavy nejčastěji se školou a třetí věková kohorta spíše s rodiči. Na základě Tabulky 2. je možné tuto hypotézu vyvrátit, neboť z dat uvedených v tabulce vyplývá, že obě kohorty navštěvovaly muzea a výstavy nejčastěji se školou, mladší kohorta v 58,10% a starší kohorta v 52,11%. Pokud porovnáme data u jednotlivých variant odpovědí, můžeme konstatovat, že nedošlo u této proměnné k téměř žádnému vývoji. Hodnoty jednotlivých možností se od sebe nijak výrazně neliší. Například rodiče navštěvovali s mladší věkovou kohortou muzea a výstavy v 14,3% a u starší věkové kohorty tomu bylo u 14,1% dotazovaných. Přátelé se na návštěvnosti výstav a muzeí podíleli u mladší věkové kohorty v 10,5% a starší věková kohorta chodila do muzeí v 16,9% nejčastěji s přáteli. Že respondenti nejčastěji navštěvovali muzea a výstavy se školou, s rodiči, anebo s přáteli odpovídá i varianta jiné, kde mohli respondenti kombinovat více odpovědí. Nejčastěji zmiňovanou kombinací je škola, přátelé a rodiče.

Zamítnutí předpokladu hypotézy, že se kohorty liší v tom, s kým nejčastěji navštěvovaly muzea a výstavy, prokazuje i chi-kvadrátový test. Test stanovil P-hodnotu na 0,758, stupně volnosti 5 a chi-kvadrát je 2,62, což potvrzuje nulovou hypotézu, že se v čase nic nezměnilo a obě věkové kohorty se neliší v tom, s kým nejčastěji navštěvovaly muzea a výstavy.

Tabulka 2. S kým respondenti navštěvovali muzea nebo výstavy

věkové kohorty	prarodiče	rodiče	přátelé	sám	škola	jiné	celkem	N
mladší kohorta	2,9%	14,3%	10,5%	0,9%	58,1%	13,3%	100%	105
starší kohorta	2,8%	14,1%	16,9%	2,8%	52,1%	11,3%	100%	71
celkem	2,8%	14,2%	13,1%	1,7%	55,7%	12,5%	100%	176

Třetí hypotéza se zabývá návštěvností historických památek a pracuje se všemi třemi věkovými kohortami. Výsledky sebraných dat jsou pro tuto hypotézu uvedeny v Tabulce 3., která ukazuje, že mladší věková kohorta navštěvovala historické památky nejčastěji s rodiči a to v 51,64%. Střední kohorta nejčastěji uváděla pro tuto návštěvnost přátele (38,10%) a u starší věkové kohorty se nejčastěji objevovala varianta rodičů (36,67%). Předpoklad hypotézy, že mladší věková kohorta navštěvovala historické památky nejvíce s přáteli, střední věková kohorta nejvíce s rodiči a starší věková kohorta navštěvovala historické památky nejvíce se školou, se tedy na základě výsledků z Tabulky 3., nepotvrzuje.

Porovnáním dat mezi kohortami, můžeme u této proměnné vidět jakousi proměnu, neboť například u návštěvnosti se školou, od starší po mladší kohortu, klesá návštěvnost historických památek se školou, ale naopak roste procento návštěvnosti s rodiči. Opět je zde vysoké procento možnosti jiné, jako u předešlých proměnných. Znovu se zde nejčastěji objevuje kombinace odpovědí, které jsou na předních místech

návštěvnosti, rodiče, přátelé a škola, jak je možné vidět v Tabulce 3., která je uvedena níže.

Tabulka 3. S kým navštěvovali historické památky

věkové kohorty	s prarodiči	s rodiči	s přáteli	sami	se školou	s někým jiným	celkem	N
mladší kohorta	2,5%	51,6%	24,6%	0%	8,2%	13,1%	100%	122
střední kohorta	0%	30,9%	38,1%	0%	16,7%	14,3%	100%	42
starší kohorta	1,1%	36,7%	34,4%	2,2%	18,9%	6,7%	100%	90
celkem	1,6%	42,9%	30,3%	0,8%	13,4%	11,02%	100%	254

Poznámka: Test dobré shody: P-hodnota = 0,036, df = 10, chi-kvadrát 13,35

Čtvrtá hypotéza opět pracuje se všemi třemi kohortami a předpokládá, že první a druhá věková kohorta navštěvovaly kino nejčastěji s přáteli a třetí věková kohorta navštěvovala kino nejčastěji se školou. Tento předpoklad se opět nepotvrdil, neboť u všech třech kohort je nejčastěji zmiňována varianta přátel. U mladší kohorty jsou přátelé v 81,2%, u střední kohorty v 86% a u starší kohorty dokonce v 89,1%. Z Tabulky 4., tedy vyplývá, že se v průběhu let nezměnilo to, s kým chodí mladí do kina. Zajímavé je, že nikdo přímo nenapsal, že chodil do kina s prarodiči. Prarodiče se objevují jen v kombinaci odpovědí, tedy v možnosti jiné, a to velmi zřídka. Nejčastěji se objevují kombinace přátel, rodičů a školy. Na základě tabulky je tedy možné říci, že nulová hypotéza pro tento případ platí. P-hodnota, tomuto výroku ale neodpovídá, neboť vyšla 0,041, stupně volnosti 8 a chi-kvadrát 16,12. Nesoulad konkrétních výsledků a testu může být zapříčiněn malým vzorkem. Přesto předpokládanou hypotézu zamítáme, neboť z konkrétních dat je jasné, že respondenti u všech kohort těchto dat navštěvovali kino nejčastěji s přáteli.

Tabulka 4. S kým nejčastěji chodili do kina

věkové kohorty	s rodiči	s přáteli	sami	se školou	jiná možnost	celkem	N
mladší kohorta	5,1%	81,2%	0,7%	5,8%	7,2%	100%	138
střední kohorta	2,0%	86,0%	0%	8,0%	4,0%	100%	50
starší kohorta	1,0%	89,1%	4,9%	1,0%	4,0%	100%	101
celkem	3,1%	84,9%	2,1%	4,5%	5,5%	100%	289

V Tabulce 5. můžeme vidět výsledky týkající se páté pracovní hypotézy, která předpokládala, že první věková kohorta navštěvovala koncerty převážně s přáteli a třetí věková kohorta nejčastěji s rodiči. Opět můžeme tuto hypotézu na základě tabulky vyvrátit, neboť u obou kohort zde hráli nejdůležitější roli přátelé. Přátelé na základě těchto výsledků hrají jednoznačné nositele kulturního kapitálu, neboť u obou kohort přesahují 75% účast, konkrétně u mladší věkové kohorty je to 87,25% a u starší 78,16%. Ostatní varianty mají v této kategorii dosti nízká čísla. U starší kohorty je možné ještě zmínit, předpokládanou školu, která je druhou nejčastěji odpovědí této kohorty. 10,34% respondentů starší věkové kohorty odpovědělo, že nejčastěji navštěvovalo koncerty se školou.

Tabulka 5. S kým nejčastěji navštěvovali koncerty

věkové kohorty	s prarodiči	s rodiči	s přáteli	sami	se školou	jiné	celkem	N
mladší kohorta	0%	4,9%	87,2%	2,0%	0%	5,9%	100%	102
starší kohorta	1,1%	2,3%	78,2%	3,4%	10,3%	4,6%	100%	87
celkem	0,5%	3,7%	83,1%	2,6%	4,8%	5,3%	100%	189

Poznámka: Test dobré shody: P-hodnota = 0,018, df = 5, chi-kvadrát = 13,59

Z výsledků pro čtvrtou a pátou hypotézu je zřejmé, že přátelé hráli při aktivitách, které byly předmětem zájmu významnou roli. Vliv přátel může být u těchto aktivit propojen s věkem respondentů. Po desátém roce, jak píše Šafr, mají děti tendenci trávit volný čas se svojí vrstevnickou skupinou a i jí přizpůsobovat své volnočasové aktivity [Šafr 2012: 117-118].

Následující série tří hypotéz je věnovaná četbě knih. Tyto hypotézy mají prokázat, kdo se nejčastěji podílel na získávání kulturního kapitálu prostřednictvím četby. Proměnné a tedy i hypotézy jsou rozdělené podle možnosti získávání knih, půjčování knih a důvodu čtení. Největší roli v darování knih hrají rodiče a to u obou věkových kohort. Mladší kohorta dostávala knihy od rodičů v 78,85% a starší v 86,05%. Předpokládaná hypotéza, že první věková kohorta dostávala knihy nejčastěji od přátel a třetí věková kohorta od rodičů, se potvrzuje jen v jednom aspektu a to u starší kohorty. Že se věkové kohorty neliší v tom, od koho nejčastěji dostávaly knihy, potvrzuje i chi-kvadrátový test, který má P-hodnotu 0,112, stupně volnosti stanovil 3 a chi-kvadrát 5,95.

Tabulka 6. Od koho nejčastěji dostávali knihy

věkové kohorty	od prarodičů	od rodičů	od přátel	od někoho jiného	celkem	N
mladší kohorta	13,9%	76,8%	5,6%	3,7%	100%	108
starší kohorta	7,0%	86,0%	7,0%	0%	100%	86
celkem	10,8%	80,9%	6,2%	2,1%	100%	194

Další hypotéza, v pořadí sedmá, odkazuje k půjčování knih. Předpokládá, že mladší věková kohorta si knihy půjčovala nejčastěji od přátel a třetí věková kohorta převážně ze školní knihovny. Na základě výsledků z Tabulky 7. je možné tyto předpoklady vyvrátit. Mladší i starší věková kohorta si na základě výsledků půjčovaly knihy nejčastěji z veřejné knihovny.

Tabulka 7. Od koho, nebo kde si nejčastěji půjčovali knihy

věkové kohorty	od prarodičů	od rodičů	od přátel	ze školní knihovny	z veřejné knihovny	jinde	celkem	N
mladší kohorta	0,9%	2,7%	5,4%	7,2%	83,8%	0%	100%	111
starší kohorta	3,4%	3,4%	14,9%	13,8%	60,9%	3,4%	100%	87
celkem	2,0%	3,0%	9,6%	10,1%	73,7%	1,5%	100%	198

Poznámka: Test dobré shody: P-hodnota = 0,008, df = 5, chi-kvadrát 15,66

Osmá hypotéza je poslední z hypotéz, týkající se četby. Její předpoklad se potvrzuje jen u starší věkové kohorty. Z Tabulky 8. je totiž zřejmé, že většina respondentů četla z vlastní vůle, u mladší věkové kohorty je to v 74,19% a u starší věkové kohorty v 89,25%. Hypotéza tento aspekt předpokládala, ale jen u starší věkové kohorty, u mladší kohorty byl předpoklad, že čte spíše v rámci školní četby. I přes velké procento dobrovolného čtení se objevuje i značné procento respondentů mladší věkové kohorty, kteří četli nejčastěji v rámci školní četby a to ze 124 respondentů, kteří na tuto otázku odpovídali, u 25%.

Tabulka 8. Z jakého důvodu nejčastěji četli

věkové kohorty	školní četba	chtěli sami	jiné	celkem	N
mladší kohorty	25,00%	74,19%	0,81%	100%	124
starší kohorta	9,68%	89,25%	1,08%	100%	93
celkem	18,43%	80,65%	0,92%	100%	217

Poznámka: Test dobré shody: P-hodnota = 0,016, df = 2, chi-kvadrát = 8,3

Devátá hypotéza byla zaměřena na volnočasové aktivity. K jejím výsledkům odkazuje Tabulka 9. a 10. Tabulka 9. odkazuje k tomu, proč se věnovali respondenti volnočasovým aktivitám. Jednoznačně zde hraje roli jejich vlastní vůle, neboť u všech třech kohort má vlastní vůle přes 90%. Tyto aspekty lze potvrdit opět testem, neboť potvrzuje, že se kohorty neliší v důvodu prováděných aktivit. P-hodnota je 0,053, stupně volnosti 6 a chi-kvadrát 5,1.

Tabulka 9. Proč se věnovali volnočasovým aktivitám

věkové kohorty	chtěli sami	chtěli to rodiče	chtěli to prarodiče	jiná možnost	celkem	N
mladší kohorta	93,0%	4,7%	0%	2,3%	100%	128
střední kohorta	95,4%	0%	0%	4,5%	100%	44
starší kohorta	90,8%	5,7%	1,1%	2,3%	100%	87
celkem	92,7%	4,2%	0,4%	2,7%	100%	259

Tabulka 10. zodpovídá hypotézu 9, která předpokládá, že mladší věková kohorta byla k volnočasovým aktivitám motivována spíše rodiči, a druhou a třetí kohortu nikdo nepodporoval, věnovaly se volnočasovým aktivitám ze své vůle. Předpoklady této hypotézy se tabulkou potvrzují, neboť 60,16% respondentů z mladší věkové kohorty bylo podporováno ve volnočasových aktivitách rodiči. A 59,09% respondentů ze střední kohorty a 59,77% ze starší kohorty nebyli podporováni nikým, dělali volnočasové aktivity čistě jen na základě své vůle, což odpovídá i výsledkům v Tabulce 9. Na druhou stranu by v těchto výsledcích mohl být spatřován jistý rozpor. Jestliže, mladší kohorta uvádí, že se věnuje volnočasovým aktivitám z vlastní vůle, proč potřebuje podporu a motivaci rodičů. Logičtější provázanost výsledků spatřuji u starší kohorty, která uvádí, že nebyla nikým motivována ve volnočasových aktivitách a věnovala se jim na základě své vlastní vůle.

Tabulka 10. Kdo respondenty motivoval a podporoval ve volnočasových aktivitách

věkové kohorty	prarodiče	rodiče	nikdo	jiné	celkem	N
mladší kohorta	1,6%	60,2%	26,6%	11,7%	100%	128
střední kohorta	2,3%	18,2%	59,1%	20,4%	100%	44
starší kohorta	1,1%	24,1%	59,8%	14,9%	100%	87
celkem	1,5%	40,9%	43,2%	14,3%	100%	259

Poznámka: Test dobré shody: P-hodnota = 0, df = 6, chi-kvadrát 41,43

Desátá hypotéza pracuje s proměnnou návštěvnosti tanečních kurzů. V České republice taneční kurzy, ještě pořád fungují jako důležitý zdroj kulturních hodnot a jejich absolvování je často vnímáno jako jeden z momentů, kdy se mladý teenager stává dospělým jedincem. Pro tuto proměnnou byly důležité opět mladší a starší věkové kohorty, u kterých se našlo celkem 166 jedinců, kteří taneční kurzy navštěvovali. Pracovní hypotéza předpokládala, že mladší věková kohorta byla v navštěvování tanečních kurzů motivována spíše rodiči a starší věková kohorta přáteli. Z tabulky 11. ovšem vyplývá, že mladší věková kohorta navštěvovala

taneční kurzy z vlastní vůle (45,89%), a naopak starší věková kohorta převážně z motivace rodičů (41,77%). U mladší kohorty pak sehrávají důležitou roli rodiče (28,74%) a přátelé (21,84%). U starší věkové kohorty se jako druhá nejčastěji odpověď objevuje vlastní iniciativa a to v 27,85% a na třetím místě přátelé (22,78%). V možnosti jiné ještě starší věková kohorta uvádí školu a to v 5,06%.

Tabulka 11. Z čí iniciativy navštěvovali taneční kurzy

věkové kohorty	prarodiče	rodiče	přátelé	chtěli sami	někdo jiný	celkem	N
mladší kohorta	3,45%	28,74%	21,84%	45,89%	0%	100%	87
starší kohorta	2,53%	41,77%	22,78%	27,85%	5,06%	100%	79
celkem	3,01%	34,94%	22,29%	37,35%	2,41%	100%	166

Poznámka: Test dobré shody: P-hodnota = 0,037, df = 4, chi-kvadrát = 10,19

7.2 Analýza preferencí

Další část analýzy bude věnována preferencím, které ukazují, co respondenti preferovali pro vyhledávání informací do školy, informací v běžném životě, shlížení filmů, poslouchání hudby, prohlížení obrázků a čtení zpráv a zábavné literatury. Pro lepší znázornění byly pro každou činnost a kohortu vytvořeny grafy, které jsou přiložené v Příloze 3.

Graf 1. seznamuje s preferencemi respondentů pro vyhledávání informací do školy. Z jeho výsledků vyplývá, že mladší kohorta jednoznačně preferovala při vyhledávání informací do školy internet, a to v 76,92%. Naopak starší věková kohorta, uvedená v Grafu 2. vyhledávala informace převážně v knihách (65,45%). Tyto aspekty potvrzují předpokládanou hypotézu, že mladší věková kohorta pro vyhledávání informací do školy preferuje počítač a internetové sítě, třetí kohorta pro vyhledávání informací do školy využívá především knih.

Grafy 3. a 4. seznamují s výsledky preferencí, týkající se hypotézy 13, která říká, že mladší věková kohorta pro vyhledávání informací v běžném životě využívá internet a třetí věková kohorta převážně rady od rodičů. Z grafu 3. jednoznačně vyplývá, že mladší věková kohorta preferovala pro vyhledávání informací, typické pro každodenní život, internet a to v 76,76%. U starší věkové kohorty není možné říci, kdo je jednoznačným zdrojem informací pro běžný život, neboť jsou dvě nejčastější odpovědi s 29,09%, časopisy a rady od rodičů. Procentuálně druhou nejčastější odpovědí byly knihy s 13,64% a se stejným počtem procent i možnost jiné, kde respondenti kombinovali odpovědi. V kombinaci odpovědí se opět objevují nejčastěji zmíněné zdroje a to rodiče, časopisy a knihy. Je zde možné vidět i jakýsi propad, a to v radách rodičů. Starší kohorta, jak již bylo zmíněno, využívala rady od rodičů jako jeden z hlavních zdrojů rad pro každodenní život a to téměř v 30%, na druhou stranu mladší věková kohorta využívala rady od rodičů jen v necelých 12 %.

Další proměnná je zaměřená na shlížení filmů. Hypotéza vztahující se k této proměnné předpokládá, že mladší věková kohorta preferuje pro shlížení filmů internet a starší kohorta kino. Třináctá hypotéza se na základě výsledků a Grafu 5. a Grafu 6. potvrzuje, neboť 56,34% respondentů z mladší věkové kohorty uvedlo, že pro shlížení filmů preferují internet. Na druhém místě s docela značným procentem 32,39%, se ale objevuje kino. U starší věkové kohorty je výsledek jednoznačný, neboť procentuální podíl pro kino je 71,82. Druhé nejčastěji využívané médium pro shlížení filmů u starší kohorta je s 22,73% televize.

Graf 7. ukazuje, že pro prohlížení obrázků byl u mladší věkové kohorty jednoznačně s 86,62% preferován internet. Starší věková kohorta nejčastěji, jak je možné vidět v Grafu 8., uvádí časopisy, noviny (51,82%) a obrázkové knihy (38,18%). Galerie jsou u třetí věkové kohorty jen

v 7,27%. Předpoklad hypotézy, že mladší věková kohorta pro shlížení obrázků preferuje internet a starší věková kohorta časopisy se potvrzuje.

Proměnná čtení byla rozdělená na dvě části, čtení zábavné literatury v Grafu 9. a 10., a čtení zpráv v Grafu 11. a 12. U zábavné literatury se předpokládá, že mladší věková kohorta preferuje opět internet a starší věková kohorta knihy. Vzhledem k tomu, že se obě věkové kohorty shodují pro čtení zábavné literatury prostřednictvím knih a to u mladší věkové kohorty v 51,41% (Graf 9.) a u starší věkové kohorty v 62,73% (Graf 10.), nepotvrzuje se předpoklad čtrnácté hypotézy. Za zmínku možná ještě stojí úbytek čtivosti časopisů pro zábavu. Starší věková kohorta četla časopisy v 31,82% a mladší věková kohorta už jen v 19,72%. Tento propad může být propojen a odůvodněn vstupem médií, především internetu, který se u této proměnné a u mladší věkové kohorty objevuje téměř v 30%.

Pro čtení zpráv byl předpoklad, že mladší věková kohorta vyhledává zpravodajské informace především prostřednictvím internetu a starší věková kohorta tyto informace vyhledává v odborných novinách. U mladší věkové kohorty (Graf 11.) se v 65,49% předpoklad potvrzuje, ale je zde docela značné procento pro čtení zpráv v komerčních novinách 18,31% a v odborných novinách 8,45%. Starší věková kohorta (Graf 12.) hypotézu nepotvrzuje, 50% respondentů čte raději zprávy v komerčních novinách a jen 12,73% v odborných novinách. Poměrně vysoké zastoupení mají časopisy, které získaly v preferencích u starší věkové kohorty 28,18%.

Poslední proměnnou v preferencích je poslechovost hudby. Předpokládá se, že mladší kohorta opět využívá převážně internet a starší kohorta poslouchala hudbu nejčastěji prostřednictvím rádiového vysílání. Tento aspekt se potvrzuje, jen u mladší věkové kohorty (Graf 13.), kdy 62,68% respondentů preferuje pro poslouchání hudby internet. Starší

věková kohorta (Graf 14.) ovšem hypotézu nepotvrzuje, neboť rádiové vysílání preferuje jen 31,82%. Největší zastoupení u této kohorty mají CD, kazety a gramofonové desky a to 54,55%. Za zmínku by mohly ještě stát koncerty, které neukazují žádnou proměnu, neboť mají podobný procentuální podíl, u mladší kohorty 8,45% a u starší 10%. Avšak rozhlas (z 31,82% na 11,27%) a CD, kazety a gramofonové desky (z 54,55% na 15,49%) se svou oblíbeností v rámci společenského vývoje upadají.

7.3 Analýza vzdělání rodičů a pohlaví respondentů

Poslední hypotéza se váže ke vzdělání rodičů a s ní související vliv na návštěvnost kulturních zařízení. Pro tuto hypotézu bylo důležité nejprve posoudit vliv vzdělání matky na návštěvnost kulturních zařízení a poté až vliv otce. Tabulka 12. ukazuje, koho respondenti uváděli pro nejčastější návštěvy jednotlivých kulturních zařízení, pokud měli vysokoškolsky vzdělanou matku. Tato tabulka ukazuje, že 48% respondentů, kteří měli vysokoškolsky vzdělanou matku, navštěvovali divadlo nejčastěji s rodiči. Vzdělání matky může souviset i s další návštěvností kulturních zařízení a to s návštěvností historických památek, kde 62,96% respondentů s vysokoškolsky vzdělanou matkou uvádí, že nejčastěji navštěvovalo historické památky s rodiči. U dalších proměnných týkajících se návštěvnosti kulturních zařízení se podobný aspekt neobjevuje.

Tabulka 12. S kým navštěvovali kulturní zařízení respondenti s vysokoškolsky vzdělanou matkou

Kulturní zařízení	prarodiče	rodiče	přátelé	sám	škola	jiné	celkem	N
divadlo	8,00%	48,00%	16,00%	0,00%	20,00%	8,00%	100%	25
kino	0,00%	3,13%	75,00%	6,25%	6,25%	9,38%	100%	32
muzea	0,00%	25,00%	12,50%	4,17%	54,17%	4,17%	100%	24
koncerty	0,45%	4,04%	84,30%	2,24%	4,04%	4,93%	100%	21
historické památky	0,00%	62,96%	18,52%	0,00%	7,41%	11,11%	100%	27

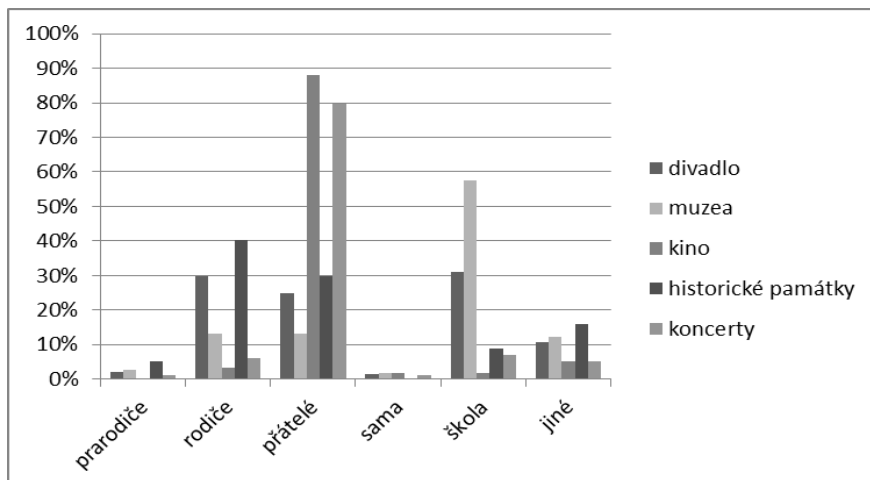
Vliv vzdělání otce je uveden v Tabulce 13. Tabulka ukazuje odpovědi na otázku, s kým nejčastěji respondenti navštěvovali jednotlivá kulturní zařízení za podmínky, že měli vysokoškolsky vzdělaného otce. U otce se vliv vysokoškolského vzdělání na návštěvnost kulturních zařízení potvrzuje jen u proměnné historických památek. U ostatních proměnných nelze spojovat vzdělání rodiče s faktorem, který ovlivňuje, s kým nejčastěji navštěvovali kulturní zařízení. Z těchto výsledků tedy vyplývá, že vzdělání rodičů může mít vliv na návštěvnost kulturních zařízení jejich dětmi, ale jen v některých případech a jen u některých kulturních zařízení.

Tabulka 13. S kým navštěvovali kulturní zařízení respondenti s vysokoškolsky vzdělaným otcem

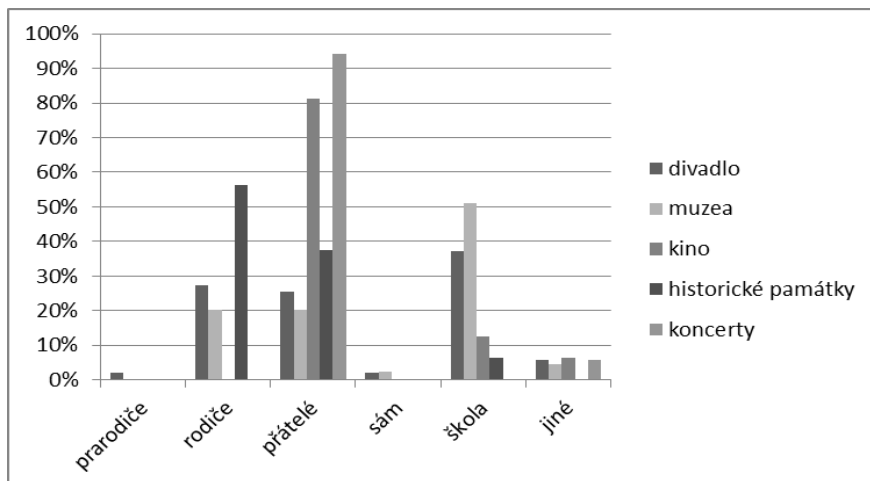
Kulturní zařízení	prarodiče	rodiče	přátelé	sám	škola	jiné	celkem	N
divadlo	3,70%	25,93%	33,33%	0,00%	29,63%	7,41%	100%	27
kino	0,00%	5,26%	81,58%	5,26%	0,00%	7,89%	100%	38
muzea	0,00%	22,22%	29,63%	0,00%	37,04%	11,11%	100%	27
koncerty	0,00%	3,45%	86,21%	0,00%	0,00%	10,34%	100%	29
historické památky	0,00%	45,45%	30,30%	0,00%	6,06%	18,18%	100%	33

Pro rozšíření tématu byla provedena i analýza zaměřená na genderovou perspektivu. Jejím cílem bylo zachytit rozdíl mezi muži a ženami, tedy konkrétně v tom, s kým jednotlivá pohlaví nejčastěji navštěvovala kulturní zařízení. K výsledkům této analýzy odkazuje Graf 15. a Graf 16. Z grafů je zřejmé, že jak pro ženy, tak pro muže sehrávají důležitou roli přátelé, při podílení se na návštěvách kulturních zařízení. U mužů se téměř v účasti při kulturních akcích vytrácejí prarodiče, a v některých případech i rodiče. Obě pohlaví se shodují na návštěvnosti kulturního zařízení se školou a to především u návštěvnosti muzeí a výstav. Také obě pohlaví uváděla, že nejčastěji navštěvovala kina a koncerty s přáteli. Z výsledků z grafů tedy vyplývá, že ženy a muži se od sebe nějak výrazně neodlišují v tom, s kým nejčastěji navštěvují kulturní zařízení.

Graf 15. S kým ženy nejčastěji navštěvovaly kulturní zařízení

Graf 16. S kým muži nejčastěji navštěvovali kulturní zařízení

8 DISKUZE

V teoretické části této práce bylo naznačeno, že ve společnosti je několik klíčových faktorů, které mají zásadní roli v získávání kulturního kapitálu jedinců. Tento výzkum se snažil prokázat, zda došlo v rámci plynutí času, vývoje společnosti a šíření technologií k proměně v získávání a formování kulturního kapitálu mezi generacemi a zjistit, kteří iniciátoři, popřípadě, které faktory jsou pro jednotlivé kohorty v získávání kulturních hodnot zásadní.

Jak již bylo řečeno výše, ve společnosti došlo po roce 1989 k výrazné proměně. Někteří autoři hovoří dokonce o „transkulturním obratu“ [Kreuzzieger 2012:15], který umožňuje, mimo jiné, šíření nových technologií, přináší možnost volné výchovy a otevírá prostor novým kulturám. Dochází ke změně v přístupu k médiím, ustupují tištěná média a do každodenního života začínají vstupovat elektronická média. Starší generace je nahrazována mladší, která do společnosti vštěpuje nejružnější inovace. Tyto faktory umožňují rozšíření trhu distribuce a objevilo se více možností, jak si osvojovat informace obsažené v médiích, především v internetu. Internet, jak hovoří Burton-Jirák, se stává distributorem téměř veškerých textů, obrázků, hudby, televizních pořadů, her, s minimálními náklady a v celosvětové míře [Burton – Jirák 2001:145].

Výsledky výzkumu, který je předmětem této práce prokazuje, že v určitých segmentech dochází ve společnosti k proměně v získávání kulturního kapitálu. Nelze říci, že je změna jednoznačná, ale je v určitých bodech patrná. U mladší věkové kohorty se nejčastěji předpokládalo, že bude navštěvovat kulturní zařízení převážně s přáteli a starší věková kohorta spíše s rodiči nebo v rámci školy. Tyto faktory nelze jednoznačně potvrdit ani vyvrátit. Vztáhneme-li tyto výsledky k proměně návštěvnosti divadla, nemůžeme s jistotou říci, že zde došlo k nějaké definitivní změně. Mladší věková kohorta pro návštěvnost divadla nejčastěji uvedla rodiče,

poté školu a naopak starší věková kohorta přátelé a školu. Je zde tedy mezi kohortami určitý rozdíl. Avšak u návštěvnosti muzeí a výstav se nedá říci, že by došlo k nějaké proměně, neboť obě kohorty se shodly na nejčastějším navštěvování se školou a na druhé místo řadí rodiče.

Další proměnnou byla návštěvnost historických památek, u které nelze opět jednoznačně zaznamenat nějaký posun. Mladší i starší věková kohorta nejčastěji navštěvovala historické památky s rodiči, jen střední kohorta se v tomto bodě liší, neboť pro nejčastější návštěvy uvádí přátele. Nejmenší rozdíl v odpovědích je, ale u proměnných týkajících se návštěvností kina a koncertů. U těchto proměnných je jasné, že nedochází téměř k žádnému vývoji, neboť u všech kohort je návštěvnost kin a koncertů s přáteli více jak 75%. Poslední z proměnných zaměřených na návštěvnost kulturních zařízení byla návštěvnost tanečních kurzů. U této proměnné je možné sledovat určitý vývoj, neboť starší kohorta chodila do tanečních kurzů spíše na základě motivace rodičů a mladší kohorta z vlastní vůle. To by mohlo potvrdit teorii o proměně společnosti, kdy začíná převládat „volný výchovný styl“ [Šafr 2012: 101-102]. Rodiče již tolik nezasahují do výběru volnočasových aktivit dětí. Naopak nechávají spíše na dětech, zdali se určitým volnočasovým aktivitám v tomto případě tanečním kurzům budou věnovat, či nikoli.

Pro rozšíření výsledků, byla do analýzy zapojena i genderová perspektiva, kde byla snaha zachytit, jaký vliv má pohlaví na to, s kým jedinci navštěvovali kulturní zařízení. Z genderové perspektivy jednoznačně vyplývá, že pro obě pohlaví jsou v účasti na kulturních akcích, a to především u kina a koncertů, nejvíce přítomni přátelé. U mužů se téměř vytrácí účast rodičů, prarodičů a jen v málo případech navštěvovali kulturní zařízení sami. Jen u historických památek jsou u mužů nejčastěji zmiňováni rodiče. V případě vlivu školy se obě pohlaví shodují, že je pro ně jednoznačným iniciátorem pro návštěvy muzeí a výstav.

Výsledky zmíněné v analytické části, prokazují, že rodiče, přátelé a škola hrají zásadní roli při předávání kulturních znalostí a dovedností. Tyto instituce jsou totiž nejčastěji přítomny návštěvám kulturních zařízení. Naopak z analytické části, zabývající se preferencemi, jednoznačně vyplývá, že mladší věková kohorta dnes pro vyhledávání informací, jak už do školy, tak pro běžný život, sledování filmů, prohlížení obrázků, čtení zpráv a poslouchání hudby, využívá internet. V jediném momentě byl internet až na druhém místě, a to v čtení zábavné literatury, kde ještě pořád jsou v současné době oblíbenější knihy. Mladí tedy stále raději čtou z knih, než aby si texty stahovali a četli je prostřednictvím obrazovek. U starší věkové kohorty pro jednotlivé činnosti převládají tradiční média. Pro čtení zpráv volili noviny, obrázky prohlíželi v knihách, hudbu poslouchali z rádia, zábavnou literaturu četli z knih ... U preferencí je tedy možné vidět určitou proměnu. Výrazně zde do procesu získávání kulturního kapitálu vstupují elektronická média. Je tedy možné na základě těchto výsledků definovat určitou proměnu v získávání a formování kulturního kapitálu, neboť je na základě této analýzy kulturní kapitál získáván mladší kohortou především prostřednictvím elektronických médií.

Výsledky tohoto výzkumu nelze, ale vztáhnout na celou populaci. Jak bylo řečeno již v metodologické části, výzkum nedisponuje reprezentativním výzkumným vzorkem, je omezen a částečně zkreslen způsobem sběru dat. Pracuje totiž jen s respondenty, u kterých se předpokládají schopnosti „člověka v informační společnosti“ [Sak, Saková 2006].

Bylo by zajímavé podobný výzkum, ale více zaměřený na jednotlivé návštěvnosti kulturních zařízení, provést u většího výzkumného vzorku. Výzkum by se dal rozšířit z hlediska zaměření se na konkrétní typy koncertů. Zda navštěvují mladí jen specifické typy hudebních žánrů s přáteli a jiné žánry např. s rodiči, po případě prarodiči, nebo nikoli. V rámci médií by se dalo sledovat, které typy knih, popřípadě literárních

žánrů vyhledávají prostřednictvím internetu, a které žánry čtou spíše v knihách, nebo pro ně tato zaměřenost vyhledávání nehraje roli.

Pro další výzkumy by bylo také zajímavé navázat na výzkum Bačuvčíka, který tvrdí, že je důležité propojovat vedení dětí ke kulturním aktivitám a volnočasové zájmové aktivity dětí. Říká, že konzumace kulturních produktů s ostatními volnočasovými aktivitami souvisí. Lidé často navštěvující kulturní akce, navštěvují také často restaurace, sportovní akce, častěji sportují a hodně pracují, méně sledují televizi a věnují se domácím pracím. A naopak lidé, podle Bačuvčíka, se zálibou v častém čtení knih, často poslouchají i vážnou hudbu, ale věnují se i domácím a ručním pracím. Na druhou stranu tyto osoby méně často navštěvují restaurace nebo sportovní utkání [Bačuvčík 2011: 107]. Dalo by se tedy říci, že lidé navyklí trávit svůj volný čas ve společnosti, budou společnost vyhledávat i v ostatních volnočasových aktivitách, tedy i při kulturních akcích, což by mohl být rozšiřující směr mého výzkumu.

9 ZÁVĚR

Závěrem lze říci, že předpoklad tohoto výzkumu se definitivně nepotvrdil. Výzkum si kladl za cíl zjistit, zda došlo ve společnosti k proměně v předávání a formování kulturního kapitálu mezi generacemi. Avšak prokázal, že rodina, po případě rodiče, škola a přátelé, jsou nejsilnějšími hráči v získávání a formování kulturního kapitálu. Tyto skupiny se nejčastěji podílí na účasti v kulturních zařízeních, které mohou být médiem pro kulturní hodnoty a dovednosti. Je to fakt, který se s vývojem společnosti téměř nemění. Mění se pouze intenzita a míra. Pro jednotlivé kohorty je v každém období a pro různé kulturní aktivity klíčový jiný iniciační hráč. Avšak v současné době se stávají dalším významným iniciátorem, po případě faktorem elektronická média. Elektronická média u mladší věkové kohorty jednoznačně dominují v předávání kulturního kapitálu. U většiny jedinců byla média preferována před ostatními způsoby získávání informací, čtení, prohlížení obrázků nebo shlížení filmů. Média se totiž stala šířiteli sociálních a kulturních norem a děti, se tímto procesem naučily si osvojovat „virtuální kapitál“ [Burton - Jiráček 2001:355] a žít neustále online.

10 BIBLIOGRAFICKÝ ZÁZNAM:

Bačuvčík, R. 2011. *Kultura jako faktor volného času. Nákupní chování na trzích vybraných volnočasových aktivit 2010*. Zlín: VeRBuM.

Bernstein, B. 1971. *Class, Codes and Control: Volume 1 - Theoretical Studies Towards A Sociology Of Language*. London: Routledge & Kegan Paul.

Bourdieu, P. 1973. „Cultural Reproduction and Social Reproduction“. Pp. 71-84 in R. Brown (eds.). *Knowledge, Education, and Cultural Change*. London: Tavistock.

Bourdieu, P. 1998. *Teorie jednání*. Praha: Karolinum.

Burton, G. Jiráková, J. 2001. *Úvod do studia médií*. Brno: BARRISTER & PRINCIPAL.

Duncan, A. C. 2010. „Cultural capital, habitus, and scheme. A case study of African American student engagement in a secondary classroom“. *Udini by Proquest* [online]. [cit. 20. 1. 2014]. Dostupné z: <<http://udini.proquest.com/view/cultural-capital-habitus-and-scheme-goid:193655974/>>.

Gaddis, S. M. 2012. „The Influence of Habitus in the Relationship Between Cultural Capital and Academic Achievement“. *Science Direct* [online]. [cit. 29. 10. 2013]. Dostupné z: <<http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0049089X12001603>>.

Jiráková, J. Köpplová, B. 2003. *Média a společnost*. 1. vyd. Pp. 52. Praha: Portál.

Jirák, J. Köpplová, B. 2006. „Média a jejich role ve společnosti“. *Metodický portál* [online]. [cit. 16. 9. 2013]. Dostupné z:

<<http://clanky.rvp.cz/clanek/s/Z/555/MEDIA-A-JEJICH-ROLE-VE-SPOLECNOSTI.html/>>.

Katrňák, T. Fučík, P. 2010. *Návrat k sociálnímu původu. Vývoj sociální stratifikace české společnosti v letech 1989 až 2009*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.

Khawaja, M. Mowafi, M. 2006. „Cultural Capital and Self-Rated Health in Low Income Women: Evidence from the Urban Health Study, Beirut, Lebanon“. *J Urban Health* [online]. 83(3): 444–458. [cit. 8. 5. 2013].

Dostupné z: <<http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1473222/>>.

Kolesárová-Saková, K. 2008. „Vzdělanostní společnost“. *Insoma* [online]. [cit. 17. 9. 2013]. Dostupné z: <http://www.insoma.cz/fin_2.pdf>.

Kraus, J. a kolektiv. 2007. *Nový akademický slovník cizích slov*. Praha. ACADEMIA.

Kreuzziger, M. 2012. *Kultura v době zrychlené globalizace. Studie k transkulturnímu obratu*. Praha: Filosofický ústav AV ČR.

Lamont, M. Lareau, A. 1988. „Cultural Capital: Allusions, Gaps and Glissandos in Recent Theoretical Developments.“ *Sociological Theory*. Vol. 6, No. 2.:153 - 168.

Marcuse, H. 1991. *Jednorozměrný člověk – Studie o ideologii rozvinuté industriální společnosti*. Praha: Naše vojsko.

Polčák, R. Škop, M. Macek, J. 2005. *Normativní systémy v kyberprostoru*. Brno: Masarykova univerzita.

Reichel, J. 2009. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada Publishing, a. s.

Sak, P. Saková, K. 1997. „Anotace výzkumu, Média v životě mládeže“. I. Etapa výzkumu. *Insoma* [online]. [cit. 25. 9. 2013]. Dostupné z: <http://www.insoma.cz/index.php?id=1&n=3&d_1=research&d_2=media>.

Sak, P. Saková, K. 1998. „Anotace výzkumu, Média v životě mládeže“. II. Etapa výzkumu. *Insoma* [online]. [cit. 25. 9. 2013]. Dostupné z: <http://www.insoma.cz/index.php?id=3&d_1=research&d_2=media&d_3=&n=3>.

Sak, P. Saková, K. 2006. „Technologická vybavenost – primární předpoklad komputizace české společnosti“. *Lupa.cz* [online]. [cit. 28. 1. 2014]. Dostupné z: <<http://www.lupa.cz/serialy/komputerizace-ceske-spolecnosti/>>.

Sak, P. Saková, K. 2007. „Jak internet mění společnost“. *Insoma* [online]. [cit. 30. 10. 2013]. Dostupné z: <<http://www.lupa.cz/clanky/zpusob-vyuzivani-osobniho-pocitace-a-internetu/>>.

Sak, P. 2007. *Člověk a vzdělání v informační společnosti*. 1. vydání. Praha: Portál.

Sak, P. 2009. „Vztahy mezi generacemi“. *Insoma* [online]. [cit. 17. 9. 2013] Dostupné z: <http://www.insoma.cz/index.php?id=1&n=1&d_1=article&d_2=generace>

de Sigly, F. 1999. *Sociologie současné rodiny*. Praha: Portál.

Simonová, N. 2009. Proměny v mezigeneračním přenosu dosaženého vzdělání v České republice v historické perspektivě. *Sociologický časopis* [online]. Vol. 45, No. 2:291 – 313. [cit. 12. 2. 2014]. Dostupné z: <<http://sreview.soc.cas.cz/cs/issue/105-sociologicky-casopis-czech-sociological-review-2-2009/1879>>.

- Sorokin, P. A. 1959. „Mechanism of Social Testing, Selection, and Mobility under Socialism in the Czech Republic.“ *The Sociological Review* 56 (3): 429-453.
- Sullivan, A. 2007. „Cultural Capital, Cultural Knowledge and Ability“. *Sociological Research* [online]. 12 (6) 1 [cit. 14. 8. 2013]. Dostupné z: <<http://www.socresonline.org.uk/12/6/1.html>>.
- Strachota, K. 2013. „Proti ztrátě paměti“. Pp. 20 - 21 in Strachota, Drda, Saparová, Rambousková, Mertová, Šilingerová, Pelechová, (eds.). *Příběhy bezpráví společnosti: Člověk v tísní* [online]. [cit. 14. 8. 2013]. Dostupné z: <http://www.protiztratepameti.cz/files-custom/o_komunistických_casech.pdf>.
- Sztompka, P. 1996. „Pohled zpět: Rok 1989 jako kulturní a civilizační zlom“. *Sociologický časopis* [online]. Vol. 32 (NO. 1:5 – 20) [cit. 14. 8. 2013]. Dostupné z: <http://sreview.soc.cas.cz/uploads/75163741333f7f9f91bd36fd0ffb06a98db04b01_309_005SZTOM.pdf>.
- Šafr, J. 2007. „Teorie a výzkumná agenda kulturní diferenciacce a stratifikace.“ Pp. 22 – 53 in Ivo Bayer, Jiří Šafr, Kateřina Vojtíšková (eds.). *Přístupy k sociologickému zkoumání kultury a stratifikace*. Praha: CESES FSV UK.
- Šafr, J. a kolektiv. 2012. *Mechanismy mezigenerační reprodukce nerovností*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.
- Šmahel, D. 2003. *Psychologie a internet*. Praha: TRITON.
- Šmídová, Olga. 1991. „Životní styl a styl života“. Pp. 128–133 in Josef Alan, Pavel Machonin (eds.). *Jak se rodí sociologický výzkum*. Praha: Karolinum.

Šmídová, M. Vávra, M. (eds.). 2010. *Hodnotová a sociální reprodukce v rodině: první výsledky z výzkumu dvou generací*. Praha: CESES FSV UK.

Vojtíšková, K. 2007. „Teorie a výzkumná agenda kulturní diferenciacce a stratifikace.“ Pp. 22 – 53 in Ivo Bayer, Jiří Šafr, Kateřina Vojtíšková (eds.). *Přístupy k sociologickému zkoumání kultury a stratifikace*. CESES FSV UK: Praha.

11 RESUMÉ

The aim of the Bachelor thesis is to chart the changes in the transmission and the formation of a cultural capital between generations. The first part of this work presents the definition and demarcation of the cultural capital by individual authors. It also introduces the initiators and social factors in creating the cultural capital, further it acquaints us with the transformation of the social set of rules and with its influence on families and the transmission of cultural values. And in the last part of the theory the media entry into society is captured. The methodology section outlines the various steps in the implementation of research, which is followed by an analysis of collected data. The part of the discussion summarizes the results of research and after that connects them in the context with other authors work and proposes the further extension of the research.

The results of research proves that family, school and friends are the strongest players in the acquisition and formation of cultural capital. Their influence is almost unchanged in connection with the development of society. The only difference is the intensity and the extent of their influence. In the present they are becoming an important factor for obtaining cultural values. The younger cohort prefers reading, watching pictures and movies for the information retrieval. On the basis of these preferences the media has become the major promoter of cultural and social norms, nowadays.

12 PŘÍLOHY:

12.1 Příloha 1: Tabulka operacionalizace

pojem	znak	tříditelnost	měřitelnost	Jak to zjistím
věk	Příslušnost ke kohortě, dle věku <ul style="list-style-type: none"> • 15 – 25 let • 26 – 39 let • 40 – 50 let 	ano	ano	Otázkou na věk
pohlaví	Pohlaví: <ul style="list-style-type: none"> • muž • žena 	ano	ne	Otázkou na pohlaví
vzdělání	Výše vzdělání: <ul style="list-style-type: none"> • základní • středoškolské - učňovské • vysokoškolské 	ano	Ano – SŠ je vyšší než ZŠ	Otázkou na nejvyšší dosažené vzdělání
Domácnost - rodina	Domácnost: <ul style="list-style-type: none"> • úplná rodina s oběma vlastními rodiči, bez prarodičů • úplná rodina s oběma vlastními rodiči a prarodiči • úplná rodina s jedním nevlastním rodičem bez prarodičů • úplná rodina s jedním nevlastním rodičem a prarodiči • neúplná rodina s matkou a bez prarodičů • neúplná rodina s matkou a prarodiči • neúplná rodina s otcem a bez prarodičů • neúplná rodina s otcem a prarodiči • neúplná rodina, bez rodičů a s prarodiči • jiné _____ 	ano	ne	V jaké domácnosti jste vyrůstal/a?
Vzdělání rodičů, osob, které se podílí na výchově - matka	Výše dosaženého vzdělání <ul style="list-style-type: none"> • základní • středoškolské – učňovské • vysokoškolské 	ano	ano	Otázkou na nejvyšší dosažené vzdělání matky
Vzdělání rodičů - otec	Výše dosaženého vzdělání <ul style="list-style-type: none"> • základní • středoškolské – učňovské • vysokoškolské 	ano	ne	Otázkou na nejvyšší dosažené vzdělání otce
Návštěvnost divadla	Ano/ne	ano	ne	Otázkou, zda navštěvoval/a divadlo
→ s kým	<ul style="list-style-type: none"> • s prarodiči • s rodiči • s přáteli/přítelem(kyní) • sám • se školou • někdo jiný _____ 	ano	ne	S kým, nejčastěji navštěvoval/a divadlo

→ iniciativa	<ul style="list-style-type: none"> • z prarodičů iniciativy • z rodičů • z přátel/přítele (kyně) • z mojí • povinnost v rámci školy • jiné _____ 	ano	ne	Z čí iniciativy, nejčastěji chodil/a do divadla
→ četnost	<ul style="list-style-type: none"> • několikrát týdně • jednou týdně • několikrát za měsíc • jednou za měsíc • několikrát za rok • jednou za rok • jiné _____ 	ano	ano	Jak často chodil/a do divadla s uvedenou osobou
Návštěvnost muzeí, výstav	Ano/ne	ano	ne	Navštěvoval/a jste muzea, nebo výstavy?
→ s kým	<ul style="list-style-type: none"> • s prarodiči • s rodiči • s přáteli/přítelem(kyní) • sám • se školou • někdo jiný _____ 	ano	Ne	S kým jste nejčastěji navštěvoval/a muzea, nebo výstavy?
→ iniciativa	<ul style="list-style-type: none"> • z prarodičů iniciativy • z rodičů • z přátel/přítele (kyně) • z mojí • povinnost v rámci školy • jiné _____ 	ano	ne	Z čí iniciativy jste nejčastěji navštěvoval/a muzea nebo výstavy?
→ četnost	<ul style="list-style-type: none"> • několikrát týdně • jednou týdně • několikrát za měsíc • jednou za měsíc • několikrát za rok • jednou za rok • jiné _____ 	ano	ano	Jak často jste navštěvoval/a s uvedenou osobou muzea nebo výstavy?
Návštěvnost galerií	Ano/ne	ano	ne	Navštěvoval/a jste galerie?
→ s kým	<ul style="list-style-type: none"> • s prarodiči • s rodiči • s přáteli/přítelem(kyní) • sám • se školou • někdo jiný _____ 	ano	Ne	S kým nejčastěji jste chodil/a do galerie?
→ iniciativa	<ul style="list-style-type: none"> • z prarodičů iniciativy • z rodičů • z přátel/přítele (kyně) • z mojí • povinnost v rámci školy • jiné _____ 	ano	ne	Z čí iniciativy jste nejčastěji navštěvovali galerie?
→ četnost	<ul style="list-style-type: none"> • několikrát týdně • jednou týdně • několikrát za měsíc • jednou za měsíc • několikrát za rok • jednou za rok • jiné _____ 	ano	ano	Jak často jste navštěvoval/a galerie?
Návštěvnost historických	Ano/ne	ano	ne	Navštěvoval/a jste

památek				historické památky?
→ s kým	<ul style="list-style-type: none"> • s prarodiči • s rodiči • s přáteli/přítelem(kyní) • sám • se školou • někdo jiný _____ 	ano	ne	S kým nejčastěji jste navštěvoval/a kulturní památky?
→ iniciativa	<ul style="list-style-type: none"> • z prarodičů iniciativy • z rodičů • z přátel/přítele (kyně) • z mojí • povinnost v rámci školy • jiné _____ 	Ano	ne	Z čí iniciativy jste nejčastěji navštěvoval/a historické památky?
→ četnost	<ul style="list-style-type: none"> • několikrát týdně • jednou týdně • několikrát za měsíc • jednou za měsíc • několikrát za rok • jednou za rok • jiné _____ 	ano	Ano	Jak často jste navštěvoval/a historické památky?
Návštěvnost kin	Ano/ne	ano	ne	Navštěvoval/a jste kino? – Chodil/a jste do kina?
→ s kým	<ul style="list-style-type: none"> • s prarodiči • s rodiči • s přáteli/přítelem(kyní) • sám • se školou • někdo jiný _____ 	ano	ne	S kým nejčastěji jste chodil/a do kina?
→ iniciativa	<ul style="list-style-type: none"> • z prarodičů iniciativy • z rodičů • z přátel/přítele (kyně) • z mojí • povinnost v rámci školy • jiné _____ 	Ano	ne	Z čí iniciativy jste nejčastěji chodil/a do kina?
→ četnost	<ul style="list-style-type: none"> • několikrát týdně • jednou týdně • několikrát za měsíc • jednou za měsíc • několikrát za rok • jednou za rok • jiné _____ 	ano	Ano	Jak často jste chodil/a do kina?
Návštěvnost koncertů	Ano/ne	ano	ne	Chodili jste na koncerty?
→ s kým	<ul style="list-style-type: none"> • s prarodiči • s rodiči • s přáteli/přítelem(kyní) • sám • se školou • někdo jiný _____ 	ano	ne	S kým nejčastěji jste chodil/a na koncerty?
→ iniciativa	<ul style="list-style-type: none"> • z prarodičů iniciativy • z rodičů • z přátel, přítele/kyně • z mojí • povinnost v rámci školy • jiné _____ 	Ano	ne	Z čí iniciativy jste nejčastěji chodil/a na koncerty?

→ četnost	<ul style="list-style-type: none"> • několikrát týdně • jednou týdně • několikrát za měsíc • jednou za měsíc • několikrát za rok • jednou za rok • jiné _____ 	ano	Ano	Jak často jste chodil/a na koncerty?
Čtení knih	Ano/ne	ano	ne	Četli jste knihy?
→ darování knih	Ano/ne	ano	ne	Dostávali jste od někoho knihy?
→ od koho	<ul style="list-style-type: none"> • prarodiče • rodiče • přátelé • někdo jiný _____ 	ano	ne	Kdo vám nejčastěji daroval knihy? (půjčování zde, prosím, nezahrnujte)
Půjčování knih	Ano/ne	ano	ne	Půjčoval/a jste si knihy?
→ od koho	<ul style="list-style-type: none"> • od prarodičů • od rodičů • od přátel • ze školní knihovny • z veřejné knihovny • jinde _____ 	ano	ne	Od koho jste si nejčastěji půjčoval/a knihy
→ iniciativa čtení	<ul style="list-style-type: none"> • nutili mě prarodiče • nutili mě rodiče • v rámci povinné školní četby • chtěl jsem sám/a • čtenářský kroužek... • jiné _____ 	ano	ne	Z jakého důvodu jste nejčastěji četl/a?
→ četnost	<ul style="list-style-type: none"> • téměř každý den • jednou týdně • několikrát za měsíc • jednou do měsíce • několikrát za rok • jiné _____ 	ano	ano	Jak často jste četl/a?
Volnočasové aktivity	Ano/ne	ano	ne	Věnoval/a jste se volnočasovým aktivitám? (aktivní sport, zájmové kroužky...)
→ iniciativa	<ul style="list-style-type: none"> • z prarodičů • z rodičů • mojí • jiná možnost _____ 	ano	ne	Z čí iniciativy jste se věnoval/a volnočasovým aktivitám?
→ četnost	<ul style="list-style-type: none"> • téměř každý den • několikrát za týden • jednou týdně • několikrát za měsíc • jiné _____ 	ano	ano	Jak často jste se věnoval/a volnočasovým aktivitám
Taneční	Ano/ne	ano	ne	Chodil/a jste do tanečních?
→ iniciativa	<ul style="list-style-type: none"> • z prarodičů iniciativy • z rodičů iniciativy • z přátel, přítele/kyně • mé iniciativy • jiná možnost _____ 	ano	ne	Z čí iniciativy jste chodil/a do tanečních?

Preference – 1. věková kohorta - Co jste ve věku od 15 - 19 let preferovali

Shlížení nových filmů	<ul style="list-style-type: none"> • internet • kino • jiné 	ano	ne	Pro shlížení nových filmů jste spíše využíval/a?
Informace do školy	<ul style="list-style-type: none"> • internet • knihy • informace získané od známých • časopisy • odborné noviny • komerční noviny • kombinace více možností (filtr na otevřenou otázku) • jiné 	ano	ne	Pro vyhledávání informací do školy, jste nejčastěji využíval/a (např. při tvorbě referátů):
Informace pro každodenní život	<ul style="list-style-type: none"> • internet • knihy • informace získané od známých • časopisy • odborné noviny • komerční noviny • kombinace více možností (filtr – na otevřenou otázku) • jiné 	ano	ne	Pro získání informací pro každodenní život, jste nejčastěji využíval/a (vyhledávání receptů, historických údajů...):
Prohlížení obrázků	<ul style="list-style-type: none"> • internet • galerie • obrázkové knihy, časopisy • jiné _____ 	ano	ne	Pro prohlížení obrázků jste nejčastěji volil/a:
Čtení zábavné literatury	<ul style="list-style-type: none"> • online články – internet • knihy 	ano	ne	Pro čtení zábavné literatury, jste nejčastěji využíval/a?

	<ul style="list-style-type: none"> časopisy odborné noviny komerční noviny jiné ____ 			
Čtení zpráv	<ul style="list-style-type: none"> internet odborné noviny komerční noviny časopisy jiná možnost ____ 	ano	ne	Při čtení zpráv jste nejčastěji využíval/a?
Poslouchání hudby	<ul style="list-style-type: none"> koncerty CD, kazety... internet, stažená hudba, tedy prostřednictvím hudebních přehrávačů (typu mp3, mp4, přes PC...) rozhlas, rádiové vysílání sledování hudebních pořadů v TV 	ano	ne	Pro poslouchání hudby jste nejčastěji využíval/a:

Preference 2. a 3. věková kohorta, Co jste ve věku 15 - 19 let preferovali

Shlížení nových filmů	<ul style="list-style-type: none"> kino video televize jiné ____ 	Ano	ne	Pro shlížení filmů jsem preferoval/a:
Informace pro každodenní život	<ul style="list-style-type: none"> knihy v časopisech v odborných novinách v komerčních novinách informace získané od rodičů informace získané od 	Ano	Ne	Pro vyhledávání informací pro každodenní život jsem preferoval/a:

	známých <ul style="list-style-type: none"> • nemohu posoudit, spíše kombinace (odkaz na otevřenou otázku) • jiné ____ 			
Informace do školy	<ul style="list-style-type: none"> • knihy • informace získané od rodičů • informace od známých • odborné noviny • komerční noviny • časopisy • nemohu posoudit, spíše kombinace více možností (filtr na otevřenou otázku) • jiné ____ 	Ano	Ne	Pro vyhledávání informací do školy jsem preferova/a:
Prohlížení obrázků	<ul style="list-style-type: none"> • internet • galerie • obrázkové knihy, časopisy • jiné ____ 	Ano	Ne	Pro prohlížení obrázků jsem preferoval/a:
Čtení textu	<ul style="list-style-type: none"> • knihy • časopisy • komerční noviny • odborné noviny • jiné ____ 	Ano	Ne	Pro čtení textu jsem preferoval/a:
Poslouchání hudby	<ul style="list-style-type: none"> • koncerty • CD, kazety... • rozhlas, rádiové vysílání • jiné ____ 	ano	ne	Pro poslech hudby jsem preferoval/a:

12.2 Příloha 2: Dotazník

Průzkum „Proměny v předávání a formování kulturního kapitálu mezi generacemi“

Dobrý den,

Jsem studentkou sociologie Západočeské Univerzity v Plzni a v rámci své bakalářské práce provádím výzkum na téma Proměn v předávání a formování kulturního kapitálu mezi generacemi. Prostřednictvím tohoto sdělení bych Vás chtěla poprosit o spolupráci a vyplnění mého dotazníku. Dotazník Vám zabere zhruba 20 minut, je zcela anonymní a je určen osobám ve věku 15 až 60 let.

Jak jsem již zmínila, tématem výzkumu jsou proměny v předávání a formování kulturního kapitálu. Cílem výzkumu je zjistit, jak jednotlivé generace získávaly kulturní kapitál. Kulturním kapitálem jsou zde míněny společenské konvence, kulturní přehled, znalost literárních a hudebních děl, apod. Otázky jsou kladeny retrospektivně, týkají se období Vašeho dospívání a kulturních aktivit, které jste v daném věku provozoval/a. Pro výzkum je důležité s kým a z čí iniciativy jste NEJČASTĚJI dotazované aktivity prováděl/a, znamená to, že potřebuji jen jednu odpověď. Proto prosím, abyste se nad dotazníkem zamyslel/a a vyplnil/a ho podle svého nejlepšího vědomí a svědomí.

Pro usnadnění zkoumání a pokládání otázek, je dotazník rozdělen na dvě části. První část je zaměřená na fakta, která se vztahují k činnostem, které jste dělal/a ve věku od 15 do 19 let a s kým jste tyto aktivity NEJČASTĚJI sdílel/a. Druhá část se pak týká Vašich preferencí, tedy co jste v době od 15 do 19 let preferoval/a.

Děkuji mnohokrát za podílení se na mém projektu

s pozdravem Monika Mrázová

Pohlaví _____ (výběr z nabídky)

Věk _____ (výběr z nabídky)

Nejvyšší dosažené vzdělání _____ (výběr z nabídky)

1. V jaké domácnosti jste žil/a ve věku od 15 do 19 let?

- úplná rodina s oběma vlastními rodiči, bez prarodičů
- úplná rodina s oběma vlastními rodiči a s prarodiči
- úplná rodina s jedním nevlastním rodičem, bez prarodičů
- úplná rodina s jedním nevlastním rodičem a s prarodiči
- neúplná rodina s matkou a bez prarodičů
- neúplná rodina s matkou a s prarodiči
- neúplná rodina s otcem a s prarodiči (filtr na otázku č. 3)
- neúplná rodina s otcem a bez prarodičů (filtr na otázku č. 3)
- neúplná rodina, bez rodičů a s prarodiči (filtr na otázku č. 4)
- jiné _____

2. Jaké je nejvyšší dosažené vzdělání Vaší matky?

- základní
- středoškolské bez maturity, učňovské
- středoškolské s maturitou
- vysokoškolské
- nevím

3. Jaké je nejvyšší dosažené vzdělání Vašeho otce?

- základní
- středoškolské bez maturity, učňovské
- středoškolské s maturitou
- vysokoškolské
- nevím

4. Nyní přijde série otázek, které se budou týkat činností, které jste dělal/a ve věku od 15 do 19 let a s kým jste je NEJČASTĚJI dělal/a. Připomínám, že potřebuji u každé otázky jen jednu odpověď, proto se prosím zamyslete, s kým

jste danou činnost dělal/a NEJČASTĚJI. Pokud byste se dostal/a do situace, kdy opravdu nevíte jen jednu odpověď, je možno volit kombinaci odpovědí. Po zvolení této možnosti budete přesměrován/a na otevřenou otázku, která Vás vyzvat, ať kombinace vypíšete.

5. Chodil/a jste do divadla

- ano
- ne (filtr na otázku č. 11)

6. S kým jste NEJČASTĚJI chodil/a do divadla?

- s prarodiči (filtr na otázku č. 8)
- s rodiči (filtr na otázku č. 8)
- s přáteli/přítelem nebo přítelkyní (filtr na otázku č. 8)
- sám (filtr na otázku č. 8)
- se školou (filtr na otázku č. 8)
- nemohu posoudit, je to spíše kombinace více možností
- s někým jiným (prosím uveďte s kým) _____ (filtr na otázku č. 8)

7. Prosím, vypíšte, která kombinace odpovědí (otevřená otázka)

8. Z čí iniciativy, podnětu jste do divadla nejčastěji chodil/a?

- z prarodičů iniciativy (filtr na otázku č. 10)
- z rodičů iniciativy (filtr na otázku č. 10)
- z iniciativy přátel/ přítele, nebo přítelkyně (filtr na otázku č. 10)
- z mé iniciativy (filtr na otázku č. 10)
- byla to povinnost v rámci školy (filtr na otázku č. 10)
- nemohu posoudit, je to spíše kombinace více možností
- z jiné iniciativy (prosím uveďte z jaké) _____ (filtr na otázku č. 10)

9. Prosím vypíšte, která kombinace odpovědí (otevřená otázka)

10. Jak často jste chodil/a do divadla? (jedná se o návštěvy s osobou, kterou jste uvedl/a u nejčastější návštěvy divadla)

- několikrát týdně
- jednou týdně
- několikrát za měsíc
- jednou za měsíc
- několikrát za rok
- jednou za rok
- jiná možnost _____

11. Navštěvoval/a jste muzea nebo výstavy ve věku od 15 do 19 let?

- ano
- ne (filtr na otázku č. 17)

12. S kým jste NEJČASTĚJI navštěvoval/a muzea nebo výstavy?

- s prarodiči (filtr na otázku č. 14)
- s rodiči (filtr na otázku č. 14)
- s přáteli/přítelem nebo přítelkyní (filtr na otázku č. 14)
- sám (filtr na otázku č. 14)
- se školou (filtr na otázku č. 14)
- nemohu posoudit, je to spíše kombinace více možností
- s někým jiným (prosím uveďte s kým) _____ (filtr na otázku č. 14)

13. Prosím uveďte, která kombinace možností to byla (otevřená otázka)

14. Kdo nejčastěji inicioval, podněcoval Vaše návštěvy muzeí nebo výstav?

- prarodiče (filtr na otázku č. 16)
- rodiče (filtr na otázku č. 16)
- přátelé/přítel nebo přítelkyně (filtr na otázku č. 16)
- já sám (filtr na otázku č. 16)
- byla to povinnost v rámci školy (filtr na otázku č. 16)
- nemohu posoudit, je to spíše kombinace více možností
- někdo jiný (prosím uveďte kdo) _____ (filtr na otázku č. 16)

15. Prosím uveďte, která kombinace možností to byla (*otevřená otázka*)
16. Jak často jste chodil/a do muzea nebo na výstavy? (Jedná se o návštěvy s osobou, kterou jste uvedl/a u nejčastější návštěvy muzeí a výstav)
- několikrát týdně
 - jednou týdně
 - několikrát za měsíc
 - jednou za měsíc
 - několikrát za rok
 - jednou za rok
 - jiná možnost _____
17. Navštěvoval/a jste ve věku od 15 do 19 let historické památky? (hrady, zámky, tvrze, zříceniny...)
- ano
 - ne (filtr na otázku č. 23)
18. S kým jste NEJČASTĚJI navštěvoval/a historické památky?
- s prarodiči (filtr na otázku č. 20)
 - s rodiči (filtr na otázku č. 20)
 - s přáteli/přítelem nebo přítelkyní (filtr na otázku č. 20)
 - sám (filtr na otázku č. 20)
 - se školou (filtr na otázku č. 20)
 - nemohu posoudit, je to spíše kombinace více možností
 - s někým jiným (prosím uveďte s kým) _____ (filtr na otázku č. 20)
19. Prosím, vypište, která kombinace odpovědí je pro Vás přesnější (*otevřená otázka*)
20. Z čí iniciativy, podnětu jste NEJČASTĚJI navštěvoval historické památky?
- prarodiče (filtr na otázku č. 22)
 - rodiče (filtr na otázku č. 22)
 - přátelé/přítel nebo přítelkyně (filtr na otázku č. 22)

- já sám (filtr na otázku č. 22)
 - byla to povinnost v rámci školy (filtr na otázku č. 22)
 - nemohu posoudit, je to spíše kombinace více možností
 - někdo jiný (prosím uveďte kdo) _____ (filtr na otázku č. 22)
21. Prosím, vypište, která kombinace odpovědí více charakterizuje Vaši odpověď (otevřená otázka)
22. Jak často jste navštěvoval/a historické památky? (jedná se o návštěvy s osobou, kterou jste uvedl/a u nejčastějších návštěv historických památek)
- několikrát týdně
 - jednou týdně
 - několikrát za měsíc
 - jednou za měsíc
 - několikrát za rok
 - jednou za rok
 - jiná možnost _____
23. Chodil/a jste ve věku od 15 do 19 let do kina?
- ano
 - ne (filtr na otázku č. 29)
24. Kdo s Vámi nejčastěji chodil do kina?
- s prarodiči (filtr na otázku č. 26)
 - s rodiči (filtr na otázku č. 26)
 - s přáteli/přítelem nebo přítelkyní (filtr na otázku č. 26)
 - sám (filtr na otázku č. 26)
 - se školou (filtr na otázku č. 26)
 - nemohu posoudit, je to spíše kombinace více možností
 - s někým jiným (prosím uveďte s kým) _____ (filtr na otázku č. 26)
25. Prosím, vypište, která kombinace možností více charakterizuje Vaši odpověď (otevřená otázka)

26. Kdo inicioval to, že půjdete do kina?

- prarodiče (filtr na otázku č. 28)
- rodiče (filtr na otázku č. 28)
- přátelé/přítel nebo přítelkyně (filtr na otázku č. 28)
- já sám (filtr na otázku č. 28)
- byla to povinnost v rámci školy (filtr na otázku č. 28)
- nemohu posoudit, je to spíše kombinace více možností
- někdo jiný (prosím uveďte kdo) _____ (filtr na otázku č. 28)

27. Prosím vypište, které možnosti charakterizují Vaši odpověď (otevřená otázka)

28. Jak často jste chodil/a do kina? (jedná se o návštěvy s osobou, kterou jste uvedl/a u nejčastějších návštěv historických památek)

- několikrát týdně
- jednou týdně
- několikrát za měsíc
- jednou za měsíc
- několikrát za rok
- jednou za rok
- jiná možnost _____

29. Navštěvoval/a jste koncerty ve věku od 15 do 19 let?

- ano
- ne (filtr na otázku č. 36)

30. S kým jste NEJČASTĚJI navštěvoval/a koncerty?

- s prarodiči (filtr na otázku č. 32)
- s rodiči (filtr na otázku č. 32)
- s přáteli/přítelem nebo přítelkyní (filtr na otázku č. 32)
- sám (filtr na otázku č. 32)
- se školou (filtr na otázku č. 32)

- nemohu posoudit, je to spíše kombinace více možností
- s někým jiným (prosím uveďte s kým) _____ (filtr na otázku č. 32)

31. Prosím vypište, která kombinace *(otevřená otázka)*

32. Z čí iniciativy, podnětu jste nejčastěji chodil/a na koncerty?

- z prarodičů iniciativy (filtr na otázku č. 34)
- z rodičů iniciativy (filtr na otázku č. 34)
- z přátel/ přítele nebo přítelkyně iniciativy (filtr na otázku č. 34)
- z mé iniciativy (filtr na otázku č. 34)
- byla to povinnost v rámci školy (filtr na otázku č. 34)
- nemohu posoudit, je to spíše kombinace více možností
- z jiné iniciativy (prosím uveďte z jaké) _____ (filtr na otázku č. 34)

33. Prosím, vypište, které možnosti více charakterizují Vaši odpověď *(otevřená otázka)*

34. Jak často jste chodil/a na koncerty? (jedná se o návštěvy s osobou, kterou jste uvedl/a u nejčastějších návštěv koncertů)

- několikrát týdně
- jednou týdně
- několikrát za měsíc
- jednou za měsíc
- několikrát za rok
- jednou za rok
- jiná možnost _____

35. S kým jste se nejčastěji bavil/a o hudbě?

- s prarodiči
- s rodiči
- s přáteli
- s partnerem/partnerkou
- s nikým

- s někým jiným (prosím, uveďte s kým) _____
36. Četl/a jste ve věku od 15 do 19 let knihy?
- ano
 - ne (*filtr na otázku č. 39*)
37. Z jakého důvodu jste nejčastěji četl/a?
- nutili mě prarodiče
 - nutili mě rodiče
 - v rámci povinné školní četby
 - chtěl jsem sám/a
 - chodil jsem na čtenářský kroužek
 - z jiného důvodu (prosím uveďte, ze kterého) _____
38. Jak často jste zhruba četl/a
- téměř každý den
 - jednou týdně
 - několikrát za měsíc
 - několikrát za rok
 - jiná možnost _____
39. Dostával/a jste ve věku od 15 do 19 let od někoho knihy?
- ano
 - ne (*filtr na otázku č. 41*)
40. Od koho jste nejčastěji dostával/a knihy?
- od prarodičů
 - od rodičů
 - od přátel
 - od někoho jiného _____
41. Půjčoval/a jste si knihy?
- ano

- ne (*filtr na otázku č. 43*)

42. Od koho jste si nejčastěji půjčoval/a knihy?

- od prarodičů
- od rodičů
- od přátel
- ze školní knihovny
- z veřejné knihovny
- jinde (prosím uveďte kde) _____

43. Věnoval jste se volnočasovým aktivitám?

(Volnočasovými aktivitami jsou myšleny aktivity mimo školní, pracovní, společenské závazky, jimž se jedinec zabývá ze své vůle, aby si buď odpočinul, pobavil nebo svobodně zdokonaloval svou tvůrčí kapacitu. Jako například sport, kreativní dílny, hudební kroužky...)

- ano
- ne (*filtr na otázku č. 49*)

44. Proč jste se věnoval/a volnočasovým aktivitám?

- chtěl jsem sám/a (*filtr na otázku č. 46*)
- chtěli to rodiče (*filtr na otázku č. 46*)
- chtěli to prarodiče (*filtr na otázku č. 46*)
- nemohu posoudit, je to spíše kombinace více možností
- jiná možnost (prosím uveďte jaká) _____ (*filtr na otázku č. 46*)

45. Prosím uveďte, která kombinace možností více vystihuje Vaši odpověď (otevřená otázka)

46. Kdo Vás NEJČASTĚJI motivoval a podporoval ve volnočasových aktivitách?

- prarodiče (*filtr na otázku č. 48*)
- rodiče (*filtr na otázku č. 48*)
- nikdo mě nemotivoval ani nepodporoval (*filtr na otázku č. 48*)
- nemohu posoudit, je to spíše kombinace více možností

- někdo jiný (prosím uveďte kdo) _____ (*filtr na otázku č. 48*)
47. Prosím, vypište, kombinace, kterých možností je pro Vaši odpověď přesnější (*otevřená otázka*)
48. Jak často jste se věnoval/a volnočasovým aktivitám?
- téměř každý den
 - několikrát za týden
 - jednou týdně
 - několikrát za měsíc
 - jiná možnost _____
49. Chodil/a jste do tanečních kurzů?
- ano
 - ne (*filtr na otázku č. 51*)
50. Kdo Vás inicioval v chození do tanečních kurzů?
- prarodiče
 - rodiče
 - přátelé/přítel nebo přítelkyně
 - chtěl jsem sám/a
 - někdo jiný (prosím uveďte kdo) _____
51. II. část dotazníku
Následující část dotazníku bude věnována Vaším preferencím. Otázky budou zaměřené na to, co jste preferoval/a ve věku od 15 do 19 let. Pro správné zodpovězení otázek je důležité respondenty roztrždit do věkových kohort, skupin, proto Vás v následující otázce prosím o znovuvedení Vašeho věku.
52. Do jaké věkové kohorty, skupiny patříte?
- 15 – 25 let
 - 26 – 39 let (*filtr na otázku č. 62*)
 - 40 – 60 let (*filtr na otázku č. 62*)
53. Pro shlížení nových filmů jste raději preferoval/a?

- kino
- internet
- počkal jsem, až to bylo v televizi
- jiná možnost _____

54. Informace do školy jste nejčastěji vyhledával/a?

- na internetu (filtr na otázku č. 56)
- v knihách (filtr na otázku č. 56)
- informace jsem získával od rodičů (filtr na otázku č. 56)
- informace jsem získával od známých (filtr na otázku č. 56)
- z komerčních novin (filtr na otázku č. 56)
- z odborných novin (filtr na otázku č. 56)
- z časopisů (filtr na otázku č. 56)
- nemohu posoudit, je to spíše kombinace více možností
- jiná možnost, prosím uveďte jaká _____ (filtr na otázku č. 56)

55. Kombinace, kterých možností? (otevřená otázka)

56. Pro získávání informací pro běžný život jste raději preferoval? (pro vyhledávání receptů, historických údajů...)

- internet (filtr na otázku č. 58)
- knihy (filtr na otázku č. 58)
- informace získané od rodičů (filtr na otázku č. 58)
- informace získané od známých (filtr na otázku č. 58)
- časopisy (filtr na otázku č. 58)
- komerční noviny (filtr na otázku č. 58)
- odborné noviny (filtr na otázku č. 58)
- nemohu posoudit, je to spíše kombinace více možností
- jiná možnost _____ (filtr na otázku č. 58)

57. Vypište, prosím, které varianty jste při získávání informací v běžném životě využíval/a. (otevřená otázka)

58. Pro prohlížení obrázků jste raději preferoval/a?

- internet
- obrázkové knihy
- galerie
- časopisy
- jiná možnost _____

59. Při čtení zábavné literatury, jste nejčastěji preferoval/a?

- internet – online články, blogy
- knihy
- časopisy
- komerční noviny
- odborné noviny
- jiná možnost, nevím _____

60. Při čtení zpráv jste nejčastěji preferoval/a?

- internet
- komerční noviny
- odborné noviny
- časopisy
- jiná možnost _____

61. Při poslouchání hudby jste preferoval/a?

- koncerty (*filtr na otázku č. 71*)
- CD, kazety, gramofonové desky (*filtr na otázku č. 71*)
- internet (hudba ve formátech mp3, mp4....) (*filtr na otázku č. 71*)
- rozhlas, rádiové vysílání (*filtr na otázku č. 71*)
- sledování hudebních pořadů v televizi (*filtr na otázku č. 71*)
- jiná možnost _____ (*filtr na otázku č. 71*)

62. Co jste preferoval/a pro shlížení filmů?

- kino
- video
- televize
- jiná možnost _____

63. Informace do školy jste nejčastěji zjišťoval/a?

- v knihách (*filtr na otázku č. 65*)
- od rodičů (*filtr na otázku č. 65*)
- od známých (*filtr na otázku č. 65*)
- nemohu posoudit, byla to spíše kombinace více odpovědí
- jiná možnost _____ (*filtr na otázku č. 65*)

64. Prosím uveďte, která kombinace možností byla pro Vás nejčastější při vyhledávání informací do školy (otevřená otázka)

65. Informace pro každodenní život jste nejčastěji zjišťoval/a? (recepty, historické údaje, zajímavosti...)

- v knihách (*filtr na otázku č. 67*)
- v časopisech (*filtr na otázku č. 67*)
- v komerčních novinách (*filtr na otázku č. 67*)
- v odborných novinách (*filtr na otázku č. 67*)
- od rodičů (*filtr na otázku č. 67*)
- od známých (*filtr na otázku č. 67*)
- nemohu posoudit, byla to spíše kombinace více možností
- jiná možnost _____ (*filtr na otázku č. 67*)

66. Prosím uveďte, které z možností jste kombinoval/a při zjišťování informací pro běžný život (otevřená otázka)

67. Pro prohlížení obrázků jste raději preferoval/a?

- galerie
- obrázkové knihy
- časopisy, noviny

- jiná možnost _____

68. Pro čtení zábavné literatury, jste raději preferoval/a?

- knihy
- časopisy
- komerční noviny
- jiná možnost _____

69. Pro čtení zpráv jste nejčastěji preferoval/a?

- komerční noviny
- odborné noviny
- časopisy
- jiná možnost _____

70. Při poslouchání hudby jste preferoval/a?

- koncerty
- CD, kazety, gramofonové desky
- rozhlas, rádiové vysílání
- jiná možnost _____

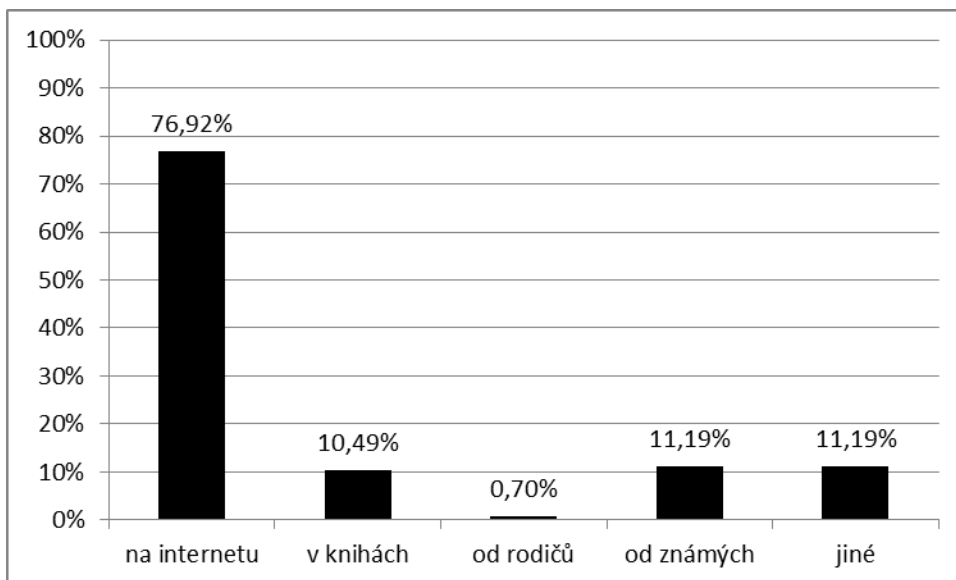
71. Tímto pro Vás dotazník končí. Děkuji mnohokrát za vyplnění dotazníku. Připomínám, dotazník je zcela anonymní, nemusíte se tedy bát, že by došlo ke zneužití Vámi poskytnutých informací. Informace budou zpracovány pouze v rámci mé bakalářské práce a to bez jakéhokoli odkazu na konkrétní respondenty

Ještě jednou mnohokrát děkuji

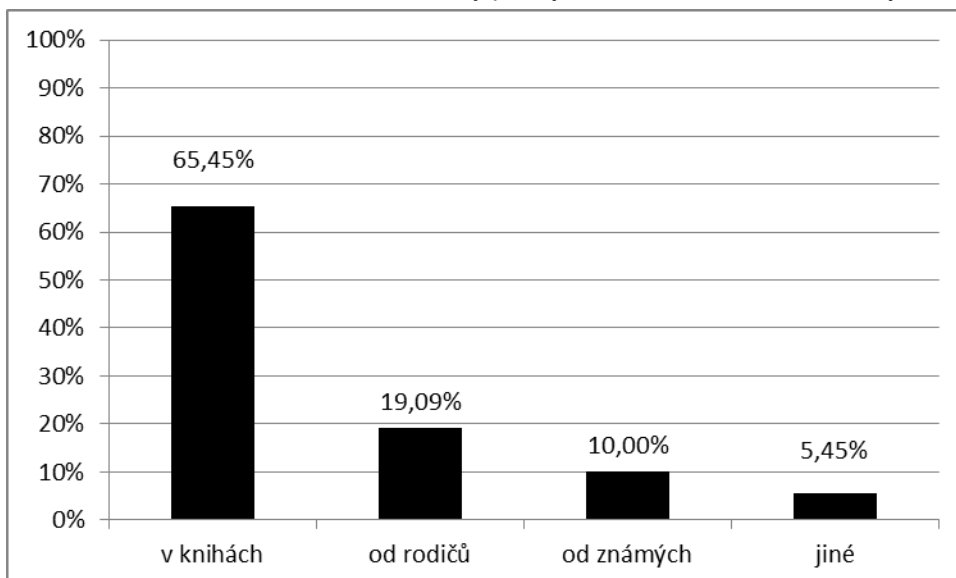
s přáním hezkého dne Monika Mrázová

12.3 Příloha 1: Grafy

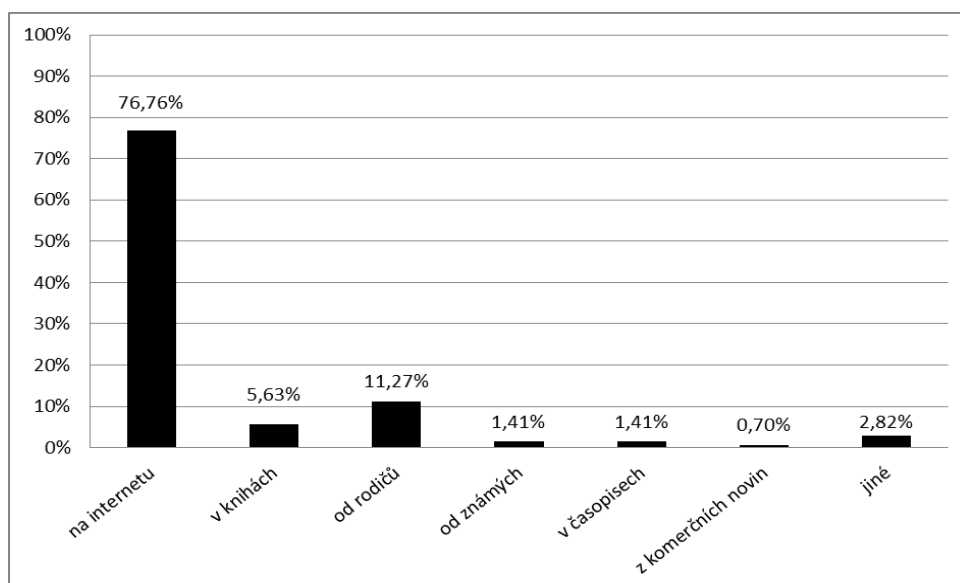
Graf 1. Preference mladší věkové kohorty pro vyhledávání informací do školy. N=143

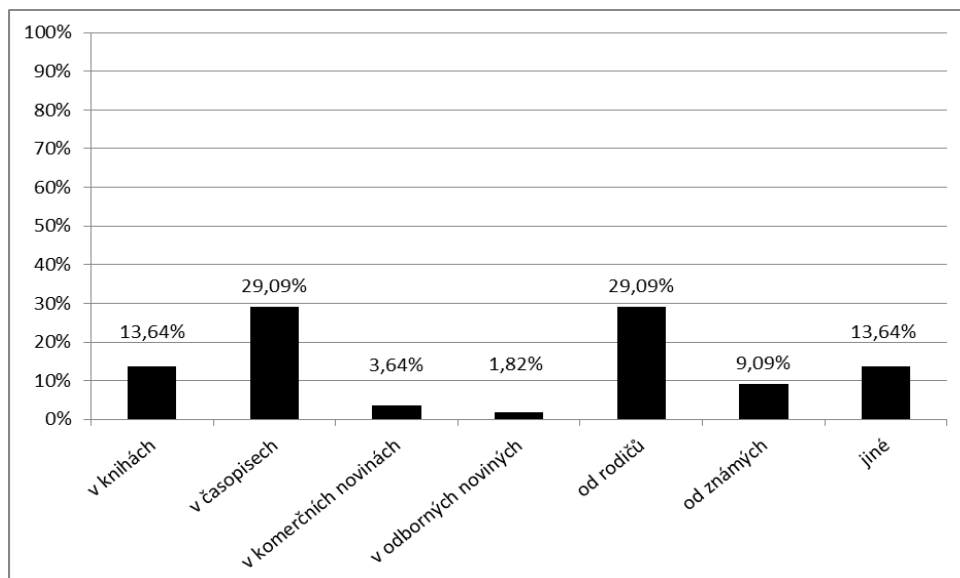
Graf 2. Preference starší věkové kohorty pro vyhledávání informací do školy. N=110

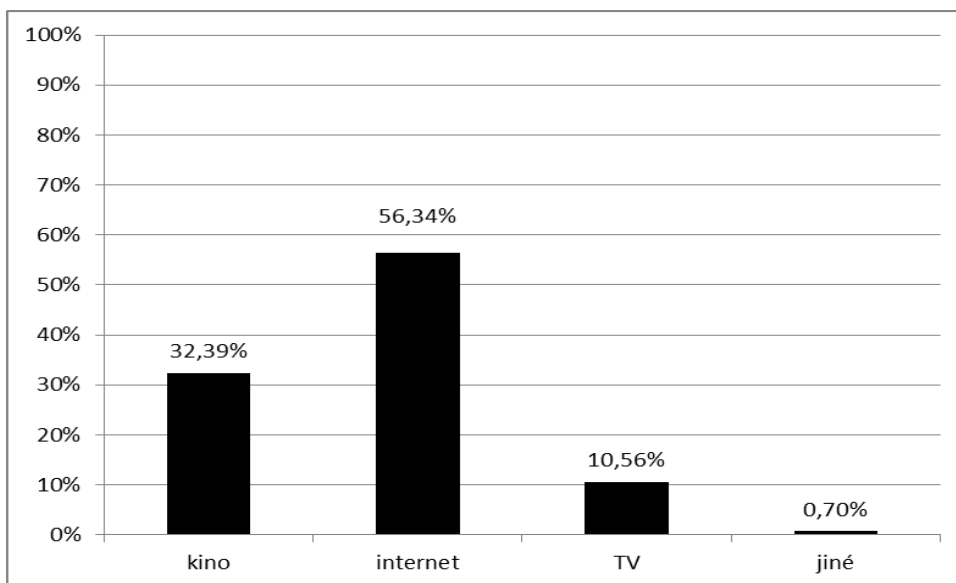
Graf 3. Preference mladší věkové kohorty pro vyhledávání informací v běžném životě
N=143

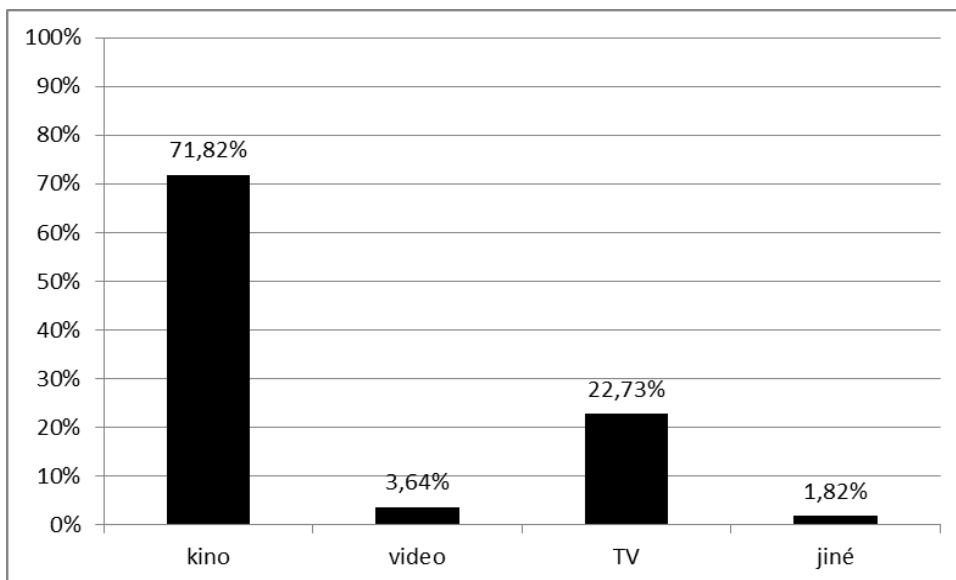
Graf 4. Preference starší věkové kohorty pro vyhledávání informací v běžném životě.
N=110

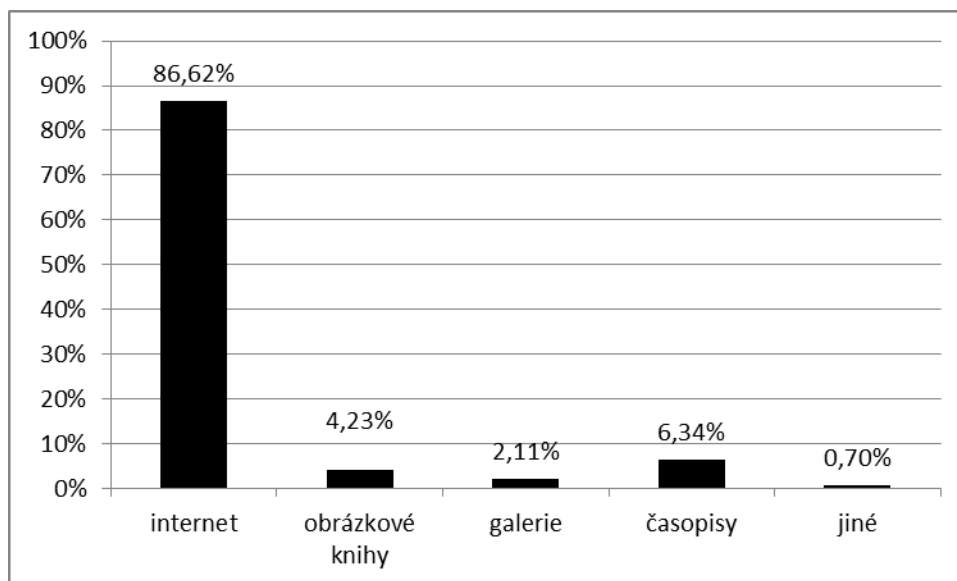
Graf 5. Preference mladší věkové kohorty ve shlížení filmů. N=143

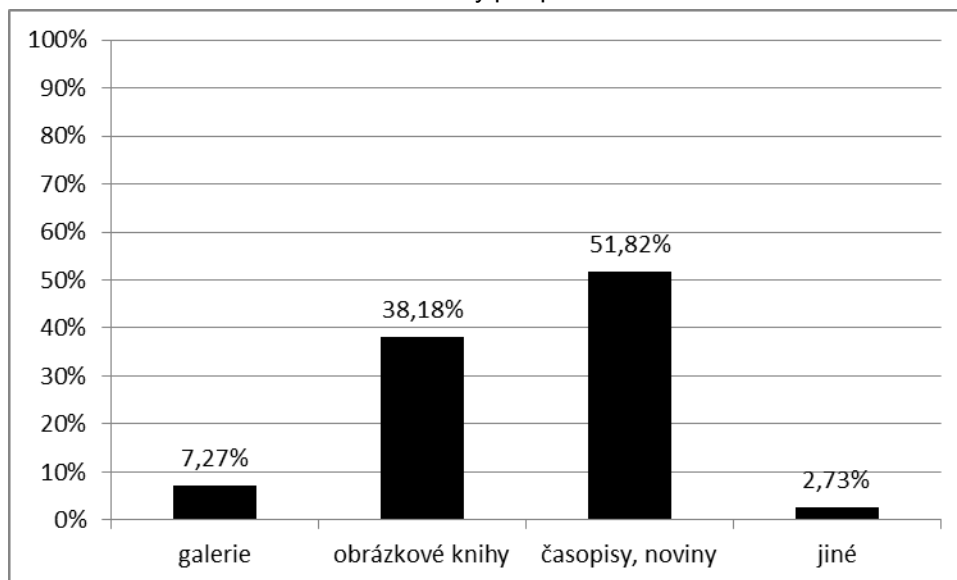
Graf 6. Preference starší věkové kohorty ve shlížení filmů. N=110

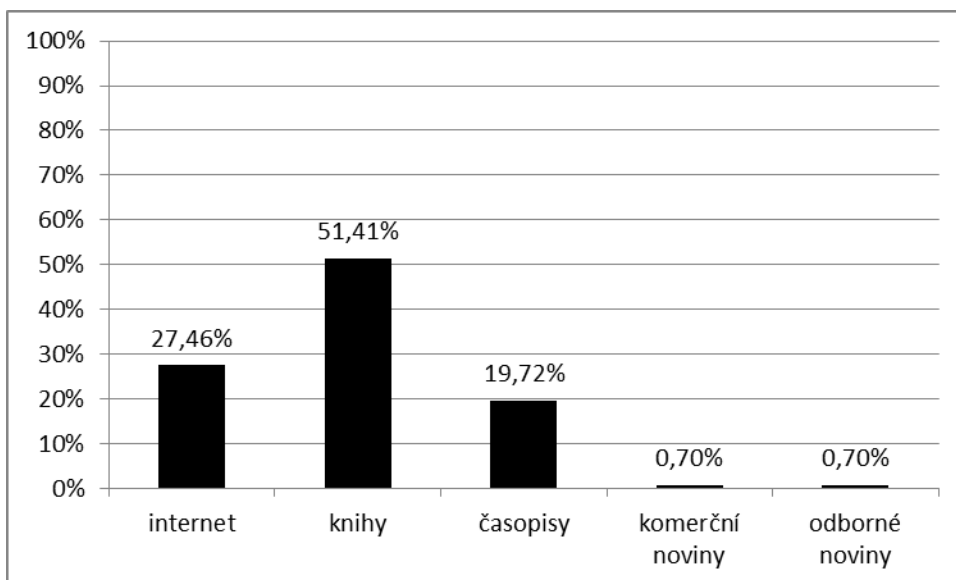
Graf 7. Preference mladší věkové kohorty pro prohlížení obrázků. N=143

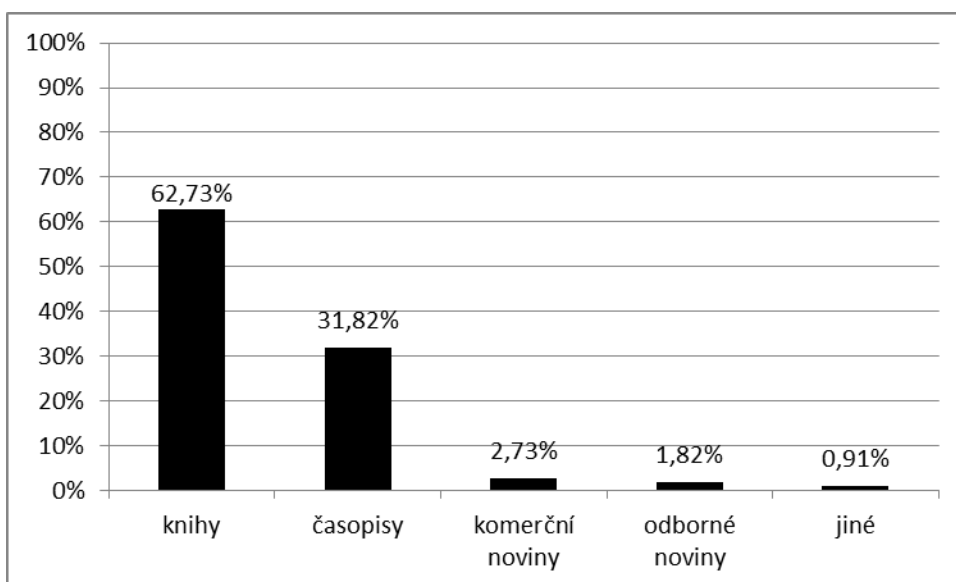
Graf 8. Preference starší věkové kohorty pro prohlížení obrázků. N=110

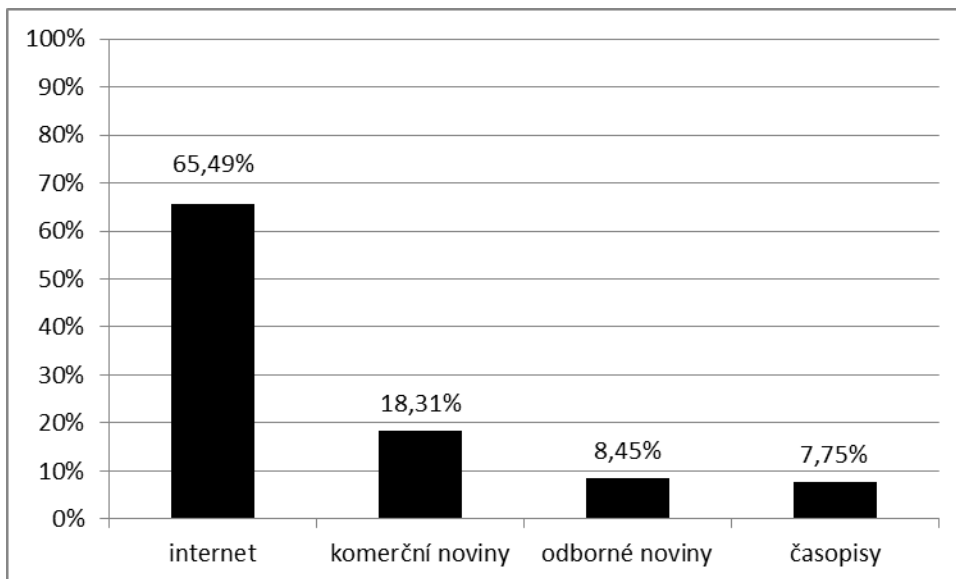
Graf 9. Preference mladší věkové kohorty pro čtení zábavné literatury. N=143

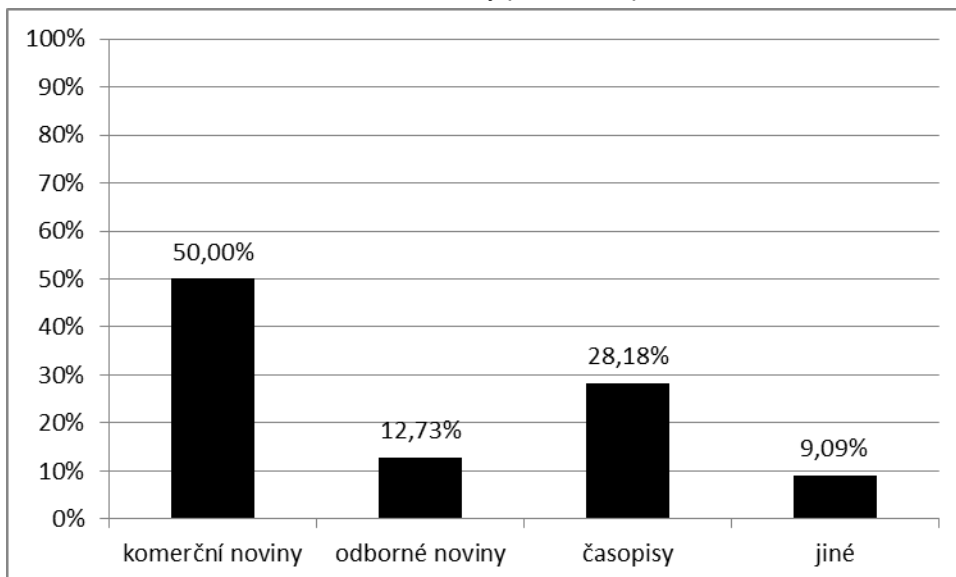
Graf 10. Preference starší věkové kohorty pro čtení zábavné literatury. N=110

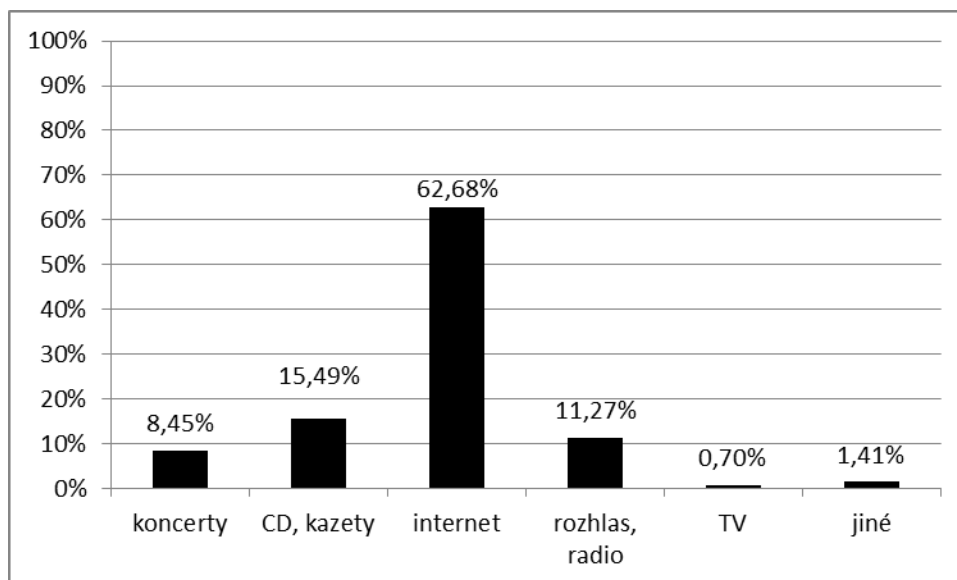
Graf 11. Preference mladší věkové kohorty pro čtení zpráv. N=143

Graf 12. Preference starší věkové kohorty pro čtení zpráv. N=110

Graf 13. Preference mladší věkové kohorta v poslechu hudby. N=143

Graf 14. Preference starší věkové kohorty v poslechu hudby. N=110

